

מאמרים והלכות לירח האיתנים תשפ"ד

עריכה: הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

The laws of Tishrei can be
found in English and Hebrew on
the municipal website at: www.efrat.muni.il

אפשר למצוא את הלכות תשרי
באנגלית ובעברית באתר המועצה:

הקונצרט השנתי בפארק CONCERT IN THE PARK

Music & singing by "Mishir Tzion"
Benzi Thee - Avi Schmell

שירה ונגינה בליווי להקת "משיר ציון"
בנצי טי - אבי שמל

Sunday evening | at 20:00 in "Gan Ori"
September 10 th | Givat Rimon, Efrat

יום ראשון אור ל- כה' אלול | בשעה 20:00 ב"גן אורי"
10.9.2023 | בשכונת הרימון, אפרת

הערב בחסות משפחות סייף ושמל לזכר ישראל מרדכי וגיטל ברכה שמל ז"ל
 sponsored by the Seif and Schmell families in memory of Israel and Gert Schmell z"l

מופע פיוט ושירה

בית הכנסת
תפילה למשה ואליהו

ציבור שוחרי הפיוט והשירה באפרת
 מוזמן לערב פיוט ושירה בנושא הסליחות
מפי הפייטן מימון מני כהן הי"ו
בלווי תזמורת אנדלוסים אשדוד

המופע יתקיים בע"ה
בבית הכנסת תפילה למשה ואליהו בתמר
רח' מוריה 24 שכ' התמר אפרת
ביום רביעי י"ג אלול תשפ"ג (30.08.23)

20:00 - ערבית
 20:15 - הרב ברוך אפרתי שליט"א - דברי חיזוק
 20:30 - תחילת המופע

במהלך הערב יוגש כיבוד
 את הערב יכבדו רבנים ואנשי ציבור
 ברוכים הבאים בשם ה'

בן אדם מה לך נרדם

בס"ד

קהילת שערי אליהו
 והמועצה הדתית באפרת,
 מזמינים את הציבור
 לערב פיוטי סליחות והתעוררות

יום שלישי כ"ו אלול (12.9) בשעה 21:00
בבית כנסת שערי אליהו בשכונת התמר
 קאנון, עוד ושירה: אלעד גבאי • גיטרה בס: יקיר מנחם • כלי הקשה: עופר בניטה

תוכן הענינים

6	פתח דבר
7	ברכת המועצה הדתית
8-9	אפרת של מעלה
9	הצעה לתושבי אפרת
10-11	עדכון מהמקווה בדגן
12-13	שתיקת השופר - הרב שלמה ריסקין
15-16	Rosh Hashana - Rabbi Shlomo Riskin
17	קבע ועראי בחג הסוכות ובחיים - הרבנית בילי רובינשטיין
18-19	ארבעת המינים - מה ההבדל? - הרב שלמה ברוכים

דיני חגי תשרי תשפ"ד

29	סוכות	חודש אלול
29	דיני מצות הסוכה	הסליחות
29	בניית הסוכה	אבלות-סליחות
30	דפנות הסוכה	21 אמירת סליחות ביחידות
30	סכך הסוכה	21 ערב ראש השנה
32	מצות הישיבה בסוכה	22 ליל ראש השנה
33	הפטורים מהסוכה	22 תפילת מוסף ביחיד
	דיני ארבעת המינים	22 דיני תקיעת שופר
33	החייבים בארבעת המינים	23 אופן התקיעה
33	זמן ומקום המצווה	24 תשליך
34	נטילת ארבעת המינים	24 אבלות ראש השנה
34	ברכות המצווה	24 עשרת ימי תשובה
34	הלולב	
34	האתרוג	דיני יום כיפור
35	ההדס	25 ערב יום כיפור
35	הערבה	26 סעודה מפסקת וכניסת הצום
35	הבדלי פסול בין היום הראשון לימי חוה"מ	26 ליל יום כיפור
35	סדר הנענועים	26 חמשת העינויים
35	דינים נוספים	27 איסור אכילה ושתייה
	דיני חול המועד	28 איסור רחיצה
36	מצוות חול המועד	28 איסור סיכה
36	איסורי מלאכה	28 איסור נעילה נעלי עור
37	תפילין	28 תשמיש המיטה
37	אסרו חג	28 תפילות יום כיפור
38	שמיני עצרת/שמחת תורה	28 תפילת מוסף
39	אבלות בחג סוכות	28 תפילת נעילה
40-41	מדרין מהיר לקניית ארבעת המינים	28 מוצאי יום כיפור
42-43	לוח זמני הלכה באפרת לשנת תשפ"ד	
44	זמני מקוואות	

ערב חגי תשרי תשפ"ד אנו מבקשים לברך את התושבים הוותיקים והחדשים באפרת בברכת חג שמח!

עליזה אלמקיים - מנהלת המשרד
ר' שלמה בן דהאן - משגיח כשרות
הרב נתנאל וייל - אחראי עירוב
שרה נחשון - בלנית
מיכל פרחי - בלנית
מרלין ברודר - בלנית
רחל גרומבך - בלנית
אורה זירינג - בלנית
רבקה מיכל פארנר - בלנית
מרב נעים - בלנית
רבקה הלפרין - בלנית

בוב לנג - יו"ר המועצה הדתית
הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית
הרב אריאל פרחי - מפקח כשרות
אילן כהן - איש תחזוקה
מתנדבי/ות המועצה הדתית
חברי חברה קדישא

משל שהובא בשם הבעל שם טוב שאמר לבעלי התקיעה ולבעלי תפלות. שפעם אחת קרה שהחיות מרדו בארי מלכם. ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו, והיו החיות מבקשין עצות ותחבולות לפייסו. ועמד השועל, הפקח שבחיות, ואמר להם להחיות "לכו עמי אל המלך, ואני יודע שלש מאות משלים הממשיכים את הלב, אולי אוכל לפייסו בהם", והלכו עמו... והנה בהגיעם לחצר המלך ממש, ענה השועל ואמר להם "אל נא ירע לבבכם עלי, היות שנשכחו כולם ממני; אך אף על פי כן לכו עמי, אולי ייתן השם יתברך לנו רחמים וחנינה לפניו, ויתרצה לשמוע בקול צעקתנו; כי מה לנו עוד צדקה כי אם לצעוק אל המלך".

והנה כשמעם דברים אלה, וישמעו לו וילכו עמו ויבואו אל המלך, ויפלו על פניהם ארצה. ויען השועל ויאמר 'אדונינו המלך, יהיו נא אמרינו לרצון לפניך. היות שמתחלה בושנו וגם נכלמנו להרים פנינו אליך, אך מצד שהייתי בקי בדברי משל ומליצה הממשיכים הלב, לזה משכתיים בדברים, ואמרו אלי אחר כך נרוצה, אולי תוכל לפייס את המלך בדבריך ובמשליך הנעימים. וכעת מה אעשה שנשכחו ממני, הנה אנחנו כחומר ביד היוצר ויש בידך להמית ולהחיות. ואנחנו מבקשים את פניך בבכי ובצעקה, ויכמרו רחמך עלינו ואל תשחיתנו ועשה עמנו חסד חנם, כי כן דרכיך'.

והנה כשמע המלך צעקתם ושברון לבם, נתרצה להם ומחל להם, והנמשל מוכן. (בעל שם טוב על התורה, ראש השנה ויום כפור, אות ל).

תקיעת השופר היא הביטוי הפנימי של הזעקה הפשוטה והראשונית הנובעת ממעמקי הלב, האומרת - שכחנו מכל התכונות, ההכנות, המשלים וההבטחות. על אף שניסינו... מהמשל למדנו - שחוץ מלזעוק "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך" אין לנו כלום... ולקריאה הזו, לשברון הלב הזה: "נתרצה להם ומחל להם".

כשאדם יודע את מקומו מול הקב"ה, הוא הופך להיות מפויס, סלחן, נטול אגו, רך טהור ואיש

חסד. לפי דברים אלה, כיצד מתכוננים לימים הנוראים? מה 'צריך לעשות' עם מה 'כדאי לבא' ליום הדין? מה בסופו של דבר - 'מכריע את הכף לזכות'? התשובה היא שצריך להשתדל בכל כיוון, "ותשובה ותפילה וצדקה", ברצון לשיפור המעשים (הרמב"ם), במחשבות על קבלת עול מלכות שמים ועוד ועוד. אבל - מתברר, שבשעת המפגש עם הקב"ה, ברגע האמת... או אז "ויותר יעקב לבדו".

אין משלים, אין תכניות, אין הבטחות ואין שאיפות - גדולות כקטנות... הכול התפוגג ונשכח. לא בית הכנסת יעזור, לא השירה, לא התפאורה ולא הריקודים. המקום האמתי הפנימי, הלב השבור העומד נכוחה מול בורא כול ואומר: "מה אנו מה חיינו מה חסדנו...". דווקא המקום הזה מביא לפיוס של ריבונו של עולם. שם... במקום הרך ביותר של האדם "והנה כשמע המלך צעקתם ושברון לבם, נתרצה להם ומחל להם". בחוברת זו מצורפים מאמרים הגותיים שונים, של הרב ריסקין שליט"א על מעלת 'שתיקת השופר' בר"ה שחל השנה בשבת, דרך זוויות שונות ומעניינות בהבנת ארעי וקבע של הסוכה במאמרה של הרבנית בילי רובינשטיין ועד הוראות מדויקות של הרב שלמה ברוכים במאמרו על איך לבחור, לבדוק ולטפל בארבעת המינים.

כמו כן, תמצאו בחוברת סקירה על פעולות המועצה הדתית במשך החצי השנה האחרונה, ברכת המועצה הדתית ומידע נוסף לציבור התושבים.

יהי רצון שאכן נדע כל אחד ואחת להגיע למקומות פנימיים וכך ל'הגיע' אל המלך בר"ה ודרך שאר חגי תשרי הנפלאים המביאים אותנו לדרגות עצומות וגבוהות יותר.

בברכת כתיבה וחתומה טובה, שנה טובה ומתוקה,

הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית.

אפרת של מעלה

מהנעשה במועצה הדתית במחצית השנה האחרונה

מועצה דתית

בערב פסח המשרד לשירותי דת אישר את הרכב המועצה הדתית אפרת, ונבחרו החברים: שרה בן דוד, נאוה כץ שנבחרה גם כגזברית, משה בניטה, חגי קלמנוביץ', עופר מרסיאנו ובוב לגג שגם נבחר ליו"ר.

מחלקת נישואין

ב"ה הגענו לכ 80 תיקי נישואין מאז ראש השנה דאשתקד.

כשרות

ממשיכים לשרת אתכם בנאמנות, עם התרחבות אפרת וכן עם פתיחת מרכז העסקים בזית, נוספו עסקים חדשים להסדר למתן שירותי כשרות ותעודות כשרות. המועצה הדתית שבה ומזכירה, ישנם דוכנים לממכר מזון - בקשו לראות תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת. אם אין לבעל הדוכן תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת - הווי אומר שאין לנו פיקוח על כשרות המזון בדוכן זה.

מקוואות

מקוואות גברים שופצו - הוחלפו והוספו נקודות תאורה, המקוואות נצבעו, הוחלפו המקלחונים. בזית נעשים פעולות אחרונות להסדרת חדר מגבות חיצוני.

מקוואות נשים - מקווה דקל - בקרוב נצא למכרו לשיפוץ המקווה בעלות של כ 300,000 ₪. חלק מהתקציב יגיע מהמשרד לשירותי דת. כמו כן, הוספנו במקווה מערכת חימום נוספת, וחידשנו את הגינון.

מקווה בתמר - הותקנה פרגולה לטובת שמירת פרטיות המבקרות במבנה. בימים הקרובים קבלן המבנה - משה עמר, יחל בעבודת תיקון הליקויים שנותרו מהבנייה.

מקווה רימון - בקרוב תותקן מערכת חימום נוספת.

מקווה דגן - המועצה הדתית עושה מאמצים גדולים לגייס תקציבים לבניית המקווה ולהפעלתו ע"י המועצה הדתית בהמשך.

גם בנושא הנקיון היומיומי בוצע שדרוג והודגשו דגשים לחברת הניקיון.

השנה הבלניות עוברות סדרה של השתלמויות על ידי 'מרכז עדן'. כל השתלמות עוסקת בנושא אחר, הקשור לעבודתם של הבלניות. הייתה לנו הזכות במפגש הראשון לארח את הרב רימון הי"ו, לערב של שיעור ושאלות ותשובות הלכתיות. שאר ההשתלמויות עוסקות בנושאים של התמודדויות נפשיות סביב הטבילה, תקשורת בין אישית וסוגיות הלכתיות.

בע"ה בסוף חודש אוקטובר יתקיים קורס בלניות מקוון מסובסד לתושבות אפרת, הקורס יועבר ע"י מרכז 'עדן'.

בית העלמין

בימים אלו יוצא מכרז לעבודות הרחבת והסדרת החניה בבי"ע, עבודות אלו יגדילו את מספר מקומות החניה מ 30 הקיים היום ל 150 מקומות חניה. ובקרוב יצא גם מכרז לעבודות בניית בית טהרה. עלות הפיתוח הינה כ 3,000,000 ₪ הסכום יתחלק בין גוש עציון ואפרת.

חברה קדישא

התקיים ערב הוקרה לחברי וחברות החברה קדישא, זכינו לשמוע שיעור מאת הרב רו"ה שליט"א, וכן קיבלנו הסבר וטעימה קצרה מאת רחל נאומברג מנהלת חוסן קהילתי בגוש עציון ואפרת.

לחברה קדישא אפרת ישנו מספר טלפון חדש - במקרה הצורך חלילה יש לפנות למספר 050-7377120.

עירוב

בנינו עירוב סביב כל שטח פארק אמות המים מתחת לשכונת הדגן. כמו כן, בכל יתר העירוב נעשים כל הזמן פעולות שיפור ותיקון. תודה רבה לנוער אפרת על העזרה בהעמדת העירוב לצורך כלל התושבים וכן תודה למחלקת שפ"ע ולמטה נוער.

גניזה

רכשנו עוד מיכל גניזה והוא הועמד ליד הספריה, בכך עלה מספר המכלים ל 7 מתקני גניזה המפוזרים בגבעות השונות, ויש מפה מעודכנת באתר המועצה. המועצה הדתית אחראית על פינוי הגניזה, שמתבצעת על ידי חברת 'גניות קודש'. אנחנו שבים ומזכירים שעל פי פסק של הרב ריסקין וכן רבנים נוספים, כי עיתונים\עלוני שבת אינם זקוקים לגניזה אלא למיחזור. על גבי המיכלים ישנם מודעות עם בר קוד לסריקה מהנייד, ממנו ניתן לשלם בקלות ובנוחות, כמו כן ניתן להגיע ולשלם במשרד המועצה הדתית.

סידורים לילדי כיתה א'

גם השנה בסיוע תרומות וכן בסיוע הקרן לפיתוח אפרת הועברו סידורים לכיתות א' לבתי הספר באפרת.

חומשים

נרכשו חומשים לילדי כיתות ו' מבית הספר 'עשה חיל'.

אתר המועצה הדתית

חידשנו את אתר המועצה הדתית בעברית, האתר נמצא בתוך אתר המועצה המקומית אפרת. ובקרוב בע"ה נחדש גם את האתר באנגלית. כתובת האתר: www.efrat.muni.il וכן חידשנו את הפייסבוק של המועצה הדתית, ניתן לחפש בפייסבוק: "מועצה דתית אפרת"

הצעה לתושבי אפרת

עבירות שבין אדם למקום, עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, לכן יש לפייס זה את זה על מה שפגעו אחד בשני במשך השנה ואין הכפרה שלימה בלא מחילת השני/השניה...

השנה אנו עדים לתמורות בחברה הישראלית, תמורות המביאות עימן רגשות שונים ולא תמיד חיוביים.

אני, הקטן, מבקש להביא כאן הצעה. בואו "ננקה" את לבבנו מכל מחשבה שלילית או כעס כלפי אלו שאינם מחזיקים בדיעות כמונו. בואו נושיט יד לזולת - אנו מציעים שנצא מכאן בקריאה לכלל עם ישראל - בואו לבקר באפרת - אצלנו בסוכות, רק בכדי לאחר אתכם וכדי להזכיר לכולנו - עם אחד אנו !! אחים אנחנו !!

Update on the Dagan Mikva

With gratitude to Hashem and much excitement we are making significant progress in the building of the new Mikva in the Dagan neighborhood of Efrat.

This Mikva will include one for both Men and Women as well as a Mikva for utensils. The building of this Mikvah will allow better accessibility for the residents of the Dagan who must travel to other neighborhoods which is particularly complicated for women who must go on Erev Shabbat.

The construction has been made possible by the local council's allocation of land to the "Tikhon Tefilati" Synagogue. This project is being led by several residents of the Dagan who have voluntarily taken it upon themselves to oversee and advance the construction. Any donation made is used directly for any and all expenses related to construction and design.

So where are we now? The development work on the lot began last summer and in the last few weeks

the construction of the shell as well as internal walls was completed. We have moved forward with the interior work and we hope and expect the construction to continue as soon as the funds necessary to finish the work are raised. Estimated cost of the building is 4.5 million shekels. Despite the progress, we still lack a large amount for the purpose of construction and have therefore begun a fundraising campaign in order to be able to complete the building.

Any amount donated is valuable and makes a significant difference.

You can donate and dedicate to the memorialization of loved ones.

We appreciate all help in regards to donations but also in this publicity of this campaign. Please note that all donations are tax deductible.

For details you can contact:

Ayala Sand 054-3455798

Dana Neuman 053-3404446

Hanani Feigin 050-7297756

עדכון מהמקווה בדגן

ומצפים להמשך הבניה במהרה מיד עם גיוס הכספים הדרושים לסיום העבודות.

עלות הבניה מוערכת בכ- 4.5 מיליון ₪. המועצה וכן המועצה הדתית לוקחות חלק במימון אך עדיין חסר סכום גדול לצורך הבניה ולכן פתחנו במבצע לגיוס הסכום החסר להשלמת המבנה. כל סכום שנתרם משנה ומשפיע ועושה את ההבדל. ניתן לתרום ולהקדיש להנצחת קרובים ויקרים.

נשמח לעזרתכם בתרומה ובהפצה, התרומות מוכרות למס.

לפרטים ניתן לצור קשר עם:

אילה סנד 054-3455798

דנה ניומן 053-3404446

חנני פייגין 050-7297756

בשעה טובה ובסיעתא דשמיא אנחנו מתקדמים בבניית המקווה החדש ברחוב העומר שבשכונת הדגן.

המקווה יכול ללוך מקווה נשים, מקווה גברים ומקווה כלים.

בניית המקווה תאפשר נגישות טובה יותר עבור תושבי הדגן שנאלצים לנדוד לשכונות הסמוכות ובעיקר יתן מענה לטבילת נשים בערבי שבת.

הבניה נעשית באמצעות הקצאת קרקע מטעם המועצה לעמותת "תיכון תפילתי", בהובלת מספר חברים תושבי הדגן אשר לקחו על עצמם בהתנדבות לקדם את הבניה. כל ההכנסות מועברות במלואם להוצאות הבניה של המקווה.

עבודות הפיתוח במגרש החלו לפני כשנה ובשבועות האחרונים הסתיימה בנית השלד. התקדמנו לעבודות הפנים ואנחנו מקווים

SCAN TO DONATE

לתרומות סרקו את הקוד

שתיקת השופר

הרב שלמה ריסקין, רב העיר בדימוס

את האמונה האופטימית מבטא קול התקיעה המרומם.

אבל התורה מכנה את ראש השנה "יום תרועה" דווקא, כשמו של קול ההתייפחות והאנחה! הסיבה, דומני, ברורה ומצערת: העולם שאנחנו חיים בו רחוק מהעולם המושלם שבו האומות נשבעות אמונים לאלוקי הצדק והרחמים והשלום. עולמנו הוא משכן לשחיתות, למלחמות ולטרור, עמק בכא ממש. על כן אנו זועקים אל ה' ביום הזה, וכאובים אנו מפצירים באבינו שבשמיים כי ישעה אל סבלותינו ויזרו את גאולתנו. זוהי התרועה, בכיים של עובדי ה' המיוסרים, הנתונים בעולם של מיתות ללא עת וקורבנות זכים מירי בדרכים.

כשראש השנה חל להיות בשבת נכנס למשוואה הזאת יסוד נוסף. השבת היא מעין עולם הבא, יום של שלום והרמוניה המספק לנו הצצה - ועכשיו אל אשר יקרה בימי הגאולה. ראש השנה הוא הבטחה לגאולה, בעוד השבת היא מימוש קצר של גאולה זהו.

אבל הגאולה אינה מתממשת הרבה מעבר להצצה השבתית הזאת. ההיסטוריה שלנו עקובה מדם ורטובה מדמעות של קורבנות יהודיים, ועוצמת כאביה רק גוברת בתקופה זו של מלחמתנו בטרור של הפונדמנטליזם האסלאמי. לעם אשר מסתכן מזה דורות בעוני ובמחסור מתוך רצונו לשמור את השבת, התנגשות זו בין השלמות המובטחת לבין השלמות הממומשת, המתרחשת כאשר ראש השנה חל בשבת, עלולה להיראות כהזיית שווא וכלעג לרש על רקע המציאות שבה הורים קוברים ילדים; מציאות שבה חברנו תושב אפרת הרב ליאו די מביא לקבורה את אשתו לויס ואת שתי בנותיהם מאיה ורינה שנרצחו באכזריות בידי מחבלים.

כאשר הפער גדול מנשוא, כאשר הרצוי והמצוי כה רחוקים זה מזה, אפשר שהדרך היחידה לשמור על אמונתנו היא לשתוק. בקינת קידוש-השם "אלה אזכרה", הנאמרת ביום כיפור, מצייר הפייטן-המקונן את משה צופה ברבי עקיבא

השנה, יומו הראשון של ראש השנה יהיה יום מסתורי. במקום תקיעת השופר נשמע את שתיקת השופר. זו תופעה שקשה להבינה. התורה מצווה כי היום הזה, יומו הראשון של החודש השביעי מניסן, "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א); זהו ציווי העשה היחיד בתורה על שמיעת קול השופר בראש השנה. והנה, כאשר יום זה חל בשבת, השופר דומם. כדברי המשנה: "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעים, אבל לא במדינה" (ראש השנה ד, א). בגמרא מופיעה אפילו הדעה כי שתיקת השופר בשבת היא מן התורה, על סמך הפסוק "בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד): כשיום זה חל בשבת, צריך רק לזכור איך נשמעת תקיעת השופר, אבל אין לתקוע ממש (ראש השנה כט ע"ב). איך נבין זאת?

אולי נרד לחקר העניין אם נתעמק במשמעותם של קולות השופר בכלל. אנו מכירים את התקיעה, השברים והתרועה, אבל שני סוגי היסוד הם התקיעה, שהיא קול איתן, רצוף, מתרונן ומרומם - והתרועה המקוטעת השבורה, המתייפחת, הנאנחת. חז"ל הסתפקו מהי התרועה ולכן אנו מקיימים אותה בשתי צורות: שלושה קטעים קצרים, "שברים", או תשעה (ויותר) קטעים קצרצרים, "תרועה". חובה עלינו לשמוע את כל סוגי הקולות; והתרועה למיניה נמצאת תמיד בין שתי תקיעות ישרות: הבכי מוקף באמונה ובתקווה (על פי ראש השנה לג ע"ב).

מה לקולות השופר ולמשמעותו היסודית של ראש השנה? ראש השנה הוא יום השנה לבריאת העולם, ואנו מכריזים בו על אמונתנו כי ריבון העולם יביאנו אל השלמות ואל השלום, אל הנועם ואל התועם ההרמוני. ביטוי מפורש לכך יש בפרק "מלכויות" בתפילת מוסף: "ועל כן נקווה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך... לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ".

הרבי הסביר: "בכל ברית מילה, אנחנו אומרים את הפסוק מיחזקאל 'וְאָעֲבַר עָלֶיךָ וְאָרָאךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ, וְאָמַר לְךָ בְּדָמֶיךָ חַיִּי, וְאָמַר לְךָ בְּדָמֶיךָ חַיִּי' (יחזקאל ט"ו, ו)". בהגייה האשכנזית, המילה "בְּדָמֶיךָ" נשמעת "בדומיך". "בדומיך חיי, כמו 'וידם אהרן'", המשיך הרבי ואמר. "בזמן הזה בתולדות עמנו, בשבת הזאת, אנחנו ממשיכים לנטוע בכרם התורה: לחיות כיהודים, להוליד ילדים, לבנות ולטעת - אחרי כל הדברים האיומים והנוראים שעברו עלינו. ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדומיך, ואומר לך בדומיך חיי!"

וכך, בראש השנה החל בשבת השופר דומם; עם ישראל כובש את בכיו ואת אנחות הייאוש שלו, כדי להמשיך לפעול למען תיקון עולם במלכות שדי ולהאמין כי תיקון זה בוא יבוא.

Rosh Hashana

Chief Rabbi of Efrat (Retired)

perfected world of nations vowing fealty to a G-d of justice, compassion and peace. Our world is a place of corruption, wars and terrorism, a veritable vale of tears! Hence, we cry out to G-d in pain on Rosh Hashana, entreating our Parent-in-Heaven to take note of our suffering and effectuate our redemption. This is the *truah*, the sigh-sob cry of G-d's suffering servants in a world of untimely deaths and innocent victims of drive-by shootings.

When Rosh Hashana comes out on the Sabbath, another motif enters the equation. The Sabbath is a foretaste of the world-to-come, a day of peace and harmony which allows us a glimpse in the here-and-now of what will eventually occur in the days of redemption. Rosh Hashana is redemption promised – whereas Sabbath is redemption realized.

But redemption is not being realized at all; our history is blood-soaked and tear-stained with Jewish sacrifices – and the intensity of the pain is only exacerbated during this last period of our war against the terrorism of Islamic fundamentalism. For a nation which has willingly risked privation and poverty in order to celebrate the Sabbath, the confluence of Perfection Promised and Perfection Realized which takes place when Rosh Hashana falls out on the Sabbath can seem like a delusion and a mockery in the backdrop of a reality in which parents bury children, in which an Efrat

resident, Rabbi Leo Dee buries his wife Lucy and two teenage daughters Maia and Rina, brutally murdered by terrorists.

And when the disparity is too great, when the ideal and the actual are so far apart –perhaps the only way to maintain our faith is to remain silent! In the *Elah Ezkerah* martyr ology which we recite on Yom Kippur, the liturgical elegist pictures Moses watching the great Rabbi Akiba being tortured to death by his Roman captors, and crying out to G-d: "This is Torah, and such is its reward?" The Almighty responds: "Be silent- or I'll turn the world back into primordial waters." When the disparity between the world as it is and the world as it ought to become too great, the only possible response – if you want to keep the faith – is silence !

This is the higher meaning between Aaron's silence when his two righteous sons were struck by Divine fire on the day of the consecration of the Sanctuary (*Vayidom Aharon*). I had the privilege of being present at the first Sabbath circumcision celebrated by the Klausenberger Hassidim in the Beth Moses hospital – a building that the surviving remnants took over after the Holocaust, when they settled in Brooklyn. The Rebbe himself lost his wife and eleven children – and refused to leave the inferno before trying to save as many of his adherents as possible.

This year the majority of the first day of Rosh Hashana is turned into a mystical mystery with the silence of shofar, the absence of the expected blasts of the ram's horn – a phenomenon which is difficult to understand. Despite the fact that the Bible describes Rosh Hashana as "a day of a *truah* (broken, staccato shofar sounds) shall it be for you" (Numbers 29) – indeed, the only Biblically ordained positive commandment of the New Year's festival is the sounding of the shofar – when Rosh Hashana falls out on the Sabbath day, the shofar falls silent. In the words of the Mishnah: "When the Festival of Rosh Hashana falls out on the Sabbath, the Shofar is to be blown in the Holy Temple, but not anywhere else in the country." (Mishnah, Rosh Hashana 4,1). How can we understand such a strange mandate – especially since there is one Talmudic opinion that this silence is even a Biblical decree, stemming from the verse, "A Sabbath of remembering the *truah* sound" (Leviticus 23); when Rosh Hashana falls out on the Sabbath, you may only remember what the shofar blasts sound like but the ram's horn itself must remain silent. (B.T. Rosh Hashana 29b).

Perhaps we can understand this idea if we delve more deeply into the significance of the shofar sounds in general. There are fundamentally two different blasts which are blown from the ram's horn: the firm, exulting and exalting *t'kiah* sound (*taka* means,

straight strong and firm) while the staccato, searing, sighing, sobbing *t'ruah* sound expresses brokenness and despair.

The sages of the Talmud even debate as to whether the *truah* is three sharp sighing sounds since *shvarim* actually means broken pieces, or the tekiya should be followed by nine gasping, sobbing sounds. Our charge is to sound all of the possible permutations, with the broken sound of despair always preceded and succeeded by a triumphant straight *t'kiah* sound of faith and hope (B.T. Rosh Hashana 33b).

What do these blasts have to do with the fundamental significance of Rosh Hashana? Rosh Hashana is the anniversary of the creation of the world – and our declaration of faith that the Almighty guarantees an eventual world of perfection and peace, a haven of harmony. This is clearly expressed in the Additional Prayer (*Mussaf Amidah*) liturgy of *malkhiyot* – "we have faith in You that we shall soon see the glory of Your power...when all the wicked will be turned to You and the world will be perfected in the Kingship of G-d." And the exalted *t'kiah* sound expresses this optimistic faith.

But Rosh Hashana is Biblically referred to as "Yom Truah", the day of the staccato, sighing-sobbing sound! I believe that the reason is tragically clear: unfortunately, the world in which we live is a far cry from the

קבע ועראי בחג הסוכות ובחיים

הרבנית בילי רובינשטיין-ראש בית המדרש בתכנית הישראלית במדרשת לינדנבאום

בכנותם הרבה לגלות כי לא תמיד כאלה הם פני הדברים. לעיתים אנחנו חווים את המפגש עם הקב"ה בחיינו כמפגש של דירת עראי, נוודות, ספק. הסוכה מלמדת אותנו שגם כך מתגלה הי"ת. גם זו סוכה, גם זה בית לשכינה.

בדברי השפת אמת בתורה לחג הסוכות משנת תרמ"ד שתי התפיסות ההפוכות, עראי וקבע, מובילות זו אל זו:

בדבריו מציע השפת אמת מובן נוסף לסמל דירת העראי: "...ויש לומר עפ"י אמרם ז"ל אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי. וזהו באמת עיקר החירות שניתן ביציאת מצרים לכל איש ישראל שלא יהי' מוטבע בעיני הטבע". דירת עראי פירושה התנתקות מן ההנהגה הטבעית, החומרית. בנוהג שבעולם אדם מעוניין בנוחות, בביטחון. היכולת לצאת מן הקבע אל הארעיות משקפת את יכולתנו להתעלות מעל דברים אלה. לא להניח לטבע על שלל כוחותיו וסגולותיו להטביע אותנו. גם בעת האסיף אנחנו מסוגלים להשתחרר מן הבטחון והקבע ולצאת מהם. זאת, אומר השפת אמת, בכוחה של יציאת מצרים, שהיא הרגע ההיסטורי בו עם של עבדים מוכן היה לוותר על הנוחות שבחיים תחת אדוניהם, ולצאת למסע אל הלא נודע.

כתוצאה מנכונות זו להתנתק מן החומר ולבחור בארעי ובכילתי יציב אחנו מסוגלים להגיע אל תובנות חדשות, ואל קביעות מחודשות. תודעה רעננה המושגת על ההכרה בחלקים הרוחניים והנאצלים יותר שבנו, כזו שנוולדת באומה המסרבת לטבוע בתוך הטבע: "...וכפי מה שמתקיים בכל איש ישראל דירה זו שלא להיות מוטבע בעוה"ז, כך חל עליו שם שמים וסוכת ענני כבוד". היכולת לצאת אל דירת עראי, ולוותר על הבטחון שבחומר וטבע, היא היא שתוביל אותנו אל הזכות לשבת בדירת קבע של נוכחות שכינה, ולהיות עטופים בענני כבוד. שיהיה חג מלא בשמחה

ושתזכו לאור וטוב בכל נתיב -

גם נתיבי הקבע וגם נתיבי העראי.

הגמרא במסכת סוכה מציבה שני מודלים של סוכה: סוכה שהיא דירת קבע, ולעומתה סוכה שהינה דירת עראי. החכמים בסוגיות שונות נחלקים בשאלה מהו המודל הנכון והמשמעותי עבור הסוכה, אך בסופו של דבר מן הסוגיות השונות עולה תמהיל של שני המודלים - גם קבע וגם עראי, כאשר כל אחד מהם יחדד ויפתח פן אחר במשמעותה של הסוכה, ובאופן בו הישיבה בה משפיעה עלינו.

מחלוקת תנאית נוספת הקשורה לעניין מבררת מהן אותן סוכות בהן הושיב הקב"ה את בני ישראל בצאתם ממצרים: סוכות של ממש, או סוכות של ענני כבוד. הדרישה לסוכה שהינה דירת עראי קשורה בתפיסה על פיה במדבר ישבו בני ישראל בסוכות של ממש - מגורי ארעי של נוודים במדבר. לעומת זאת הדרישה ההלכתית לסוכת קבע קשורה בתפיסה כי סוכותיהם של בני ישראל היו סוכות פלאיות, נוחות ומיטיבות עם יושביהן - סוכות של ענני כבוד. גם כאן נראה כי אין צורך להכריע בשאלה ההיסטורית, אלא לבחון את משמעויותיהן של שתי השיטות, ולאמץ את מושגיהן אל תוך קיום המצווה בימי החג.

דירת קבע, ענני כבוד משקפים תחושה של בטחון ויציבות. חיים בהם השכינה נוכחת באופן כמעט מוחשי, ואשר ממילא אין בהם מקום לספקות וחששות. דירת עראי, סוכות מטות לנפול של עבדים נמלטים משקפות את ההפך הגמור: חששות כבדים, חרדה קיומית, וספק מתמיד.

סוכה, כפי שהזכרתי פעמים רבות בנויה על פי מידותיו של ביהמ"ק, וממילא מהווה בית לשכינה, מקום מפגש עם הקב"ה בכבודו ובעצמו. כיצד אנחנו פוגשים את הי"ת? באופנים שונים. בזמנים של שפע טוב ושמחה אנחנו חשים עטופים בענני כבוד. נוכחותו יתברך אופפת אותנו, והתחושה היא תחושת קבע ויציבות. חג הסוכות פעמים רבות הוא חג כזה - זמן של אסיף, זמן של שמחה. עם זאת, השכילו חכמינו

The Rebbe explained:

"At every circumcision, we recite the verse from Ezekiel, usually translated: 'I see that you are rooted in your blood (dam), by your blood shall you live, by your blood shall you live (*beamayich hayi*)'. 'But 'dam' also means silence, as in *Vayidom Aharon*. At this time in our history, on this Sabbath, if we are to continue to plant in the vineyard of Torah despite the unspeakable

horror of the holocaust that we have experienced, I would translate the verse, 'I see that you are rooted in your silence (*dom*); By your silence do you live, by your silence do you live.' And so, on Rosh Hashana which falls on the Sabbath, the shofar is silent; the people of Israel swallow their cries of despair in order to keep on working for and believing in the perfection of the world in the Kingship of G-d.

ארבעת המינים - מה ההבדל?

הרב שלמה ברוכים-מו"צ בענייני ארבעת המינים

בעוד זמן קצר כל אחד מאיתנו יזמין סט של ארבעת המינים או ילך לקנות בעצמו, כל אחד לפי הרגליו, רצונותיו וחוויותיו. חלק מאיתנו כבר נואשו מהחיפושים והחליטו ללכת על מה שנותנים להם וחלק עדיין לא מוותרים על החוויה של לקנות בעצמם את ארבעת המינים. כאשר ניגשים לדוכן השאלה הראשונה שאנו שואלים היא "מה המחיר לסט" ונשמע מנעד מחירים רחב בין דוכן לדוכן ואף בתוך הדוכן עצמו. מה מבדיל לנו במחיר בין לולב זה ללולב אחר או בין אתרוג כזה לאתרוג אחר, הרי בסופו של דבר זה אותו מוצר, הזמן וההשקעה של המגדל שגידל את הלולב א' זהה ללולב ב' וכן לגבי האתרוג. שאלה נוספת היא כיצד עלי לבחור את ארבעת המינים שלי, למה שאקח או לא אקח את הסט הזול ביותר, הרי גם ככה הוא כשר?

על כך ועוד ננסה לענות במאמר הקצר הבא: לפני כעשרים ושלש שנה כשהתחלתי לעסוק במכירה והכשר של ארבעת המינים היו בשוק כל מיני סוגים של לולבים וזנים של אתרוגים שכיום כבר אינם נמצאים. בשנים האחרונות רוב מוחלט של הלולבים ושל האתרוגים גדלים בארץ ומשווקים בכל העולם וכמות הסחורה גדלה ומגוון האפשרויות הפך לגדול יותר.

לולב

בכל ספר הלכה ניתן ללמוד את הלכות לולב (טוב ורצוי ספר עם תמונות), אולם נכתוב כאן בקצרה את עיקרי הדברים ואתיחס לדברים המעשיים המדברים אלינו כקונים. שדרתו של הלולב צריכה להיות באורך של ארבעה טפחים וכל העלים שלו צריכים להיות צמודים לשדרה. בבדיקה של הלולב עלינו לבדוק ששדרתו של הלולב לא עקומה כלפי מטה. רבים טועים ובודקים את ישרות הלולב לצדדים או כלפי מעלה ואין דבר זה מעיד על כשרותו של הלולב, אלא על יופיו מצד זה קלי ואנווהו. יש ליכור, שהלולב גדל על עץ ולא מיוצר במכונה, כך שגם אם הוא עקום מעט אין זה דבר הפוסל אותו. בדיקה נוספת (לשיטת

שלב ראשון בבחירת האתרוג לפני כל העניינים ההלכתיים הוא החיבור הנפשי שלך לאתרוג. אם אתה אוהב את הצבע ואת הצורה של האתרוג, זוהי התחלה טובה להמשיך את הבחירה ואת הבדיקה. האתרוגים הגדלים והנקטפים מהעץ הם בצבע ירוק בהיר, ולא כמו שרבים חושבים ורואים בתמונות בצבע צהוב. על מנת שהאתרוגים יבשילו ויהפכו לצהובים, מכניסים אותם לחדרי הבחלה ומזרימים לתוך החדר גז אתילן, הגורם לאתרוגים להצהיב מעט, רוב תהליך ההצהבה נעשה לאחר שהאתרוגים יוצאים מחדרי ההבחלה. אתרוג שהובחל ונשאר סגור זמן רב, יצהיב מאוד ויתחיל להראות סימנים של יובש או שהצהוב יתחיל להפוך לצבע כתום, דבר משמוריד ברמתו ההלכתית של האתרוג ועלול גם לפסול אותו. לכן, עדיף לקחת אתרוג שהוא מעט צהוב שישאר כך לכל החג.

בדיקת האתרוג צריכה להיעשות בראיה רגילה (לא זכוכית מגדלת ולא קרוב לעיניים), כלומר המרחק בו נחזיק את האתרוג יהיה כ 30 ס"מ. נסובב את האתרוג ונחפש חוסר בבשר האתרוג ונקודות שחורות, שהן כחוזית, שברוב הפעמים הן סימני ריסוס שאינם יורדים ופוסלים את האתרוג לכל ימי החג. כמו כן, יש להסתכל למעלה ולמטה, כלומר בבסיס האתרוג ובחלקו העליון. ישנם סימנים מסוימים על גבי האתרוג, שהם שפופים של העלים. העלים של עץ האתרוג משפשפים את החלק העליון של הפרי וגורמים לו לגלד. הגלד הזה הוא חלק ממראה האתרוג ואינו פוסל, אא"כ הגלד בולט מאוד.

ההבדל בין מחירי האתרוגים נובע מהזמן הרב המושקע במיזון האתרוגים. הזמן המושקע בחיפוש אחרי אתרוגים פחות "נקיים", הוא זמן קצר יותר מאשר אתרוגים נקיים יותר. יש לזכור, שהאתרוגים המגיעים לשוק, הם אתרוגים שנבחרו בקפידה אחרי מיזון של מאות ולעיתים אלפי אתרוגים, כך שהבחירה שאנחנו כקונים עושים, היא מיזון אחרי מיזון אחרי מיזון. בתוך המחיר מגולם גם הזמן הרב של המיזון, גם הבלאי של האתרוגים במהלך ימי המכירה וגם מחיר הקניה הגבוה מהמגדל או מהסוחר הגדול. יש לשים לב, שבקניית אתרוג ירוק לא תמיד ניתן לראות את הנקודות השחורות ובמהלך ימי

החג כאשר האתרוג מצהיב הנקודות מתגלות.

הדס

כיום, רוב ההדסים נמכרים ארוזים לאחר בדיקה. כתוב על האריזה "נבדק ונארז בקפידה ע"י...". חלק מהאנשים רואים את הכיתוב ועוצמים את עיניהם ואומרים ההדס נבדק ואין לי מה לבדוק. מנסיוני, אין לסמוך על הכיתוב ועל בדיקתם של אחרים משום שהבדיקה נעשית בצורה מהירה וגם משום שבכל המעברים של אריזות ההדסים עלול להיגרם להם נזק. לכן, עלינו לפתוח את האריזה ולבדוק בעצמנו את ההדסים. הבדיקה צריכה להיעשות מלמעלה עד למטה. יש לבדוק שהראש של ההדס קיים, יש לבדוק שבכל "קנ" יש שלושה עלים היוצאים מאותה נקודה לאורך 24 ס"מ לפחות.

ההבדל במחיר בין סוגי ההדסים השונים נובע ממחיר ההכשר שעל גבי האריזה, זמן המיזון הגדול יותר וכמות ההדסים הנורקת במהלך המיזון. ככל שהמיזון יותר מוקפד והבלאי גדול יותר, כך מחיר ההדסים יהיה גבוה יותר. בתוך המחיר של הסוחר בדוכן מגולם גם בלאי של הסחורה במהלך ימי המכירה.

ערבות

השאלה הקבועה הנשאלת היא, האם לא נכון לקנות את הערבות סמוך לחג? התשובה לשאלה זאת היא כן ולא. רוב הערבות הנמכרות בשוק היום, הן ערבות ארוזות הנקטפות סמוך לימי המכירה ונשמרות בקירור. לכן, התשובה היא שעדיף לקנות אותן כמה שיותר מוקדם ולשמור אותן במקרר שלכם, כך לא יעברו עליהם ימי שמש בדוכן והעלים לא יפלו כשתפתחו את השקית. יחד עם זאת, אם אתם מתכוונים לקנות ערבות טריות, לא ארוזות, כדאי לקנות סמוך לחג, כך הערבה תישאר לאורך ימי החג. יחד עם זאת יש לשים לב לקנות מאדם בוגר שידוע שהערבות הללו הן שלו ולא נלקחו ממקום פרטי ללא רשות (ערבה גזולה).

לסיכום, ארבעת המינים היא מצווה של שמחה, מצווה שמשפיעה עלינו שמחה לאורך כל השנה, כדאי ונכון להשקיע בה, שהשמחה תלווה אותנו ואת בתינו לאורך כל השנה.

דיני חגי תשרי תשפ"ד

הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית

חודש אלול

בראש חודש אלול עלה משה רבנו להר סיני לקבל את הלוחות השניים, ושהה שם ארבעים יום.

בסופם, ביום הכיפורים, התרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, סלח להם על חטא העגל, וירד משה מן ההר עם הלוחות השניים.

כיוון שהתשובה בימים אלה מקובלת ורצויה יותר מבשאר ימות השנה, נהגו ישראל להרבות בהם בתשובה, בתפילות ובתחנונים.

נהגו יראים ושלמים בכל קהילות ישראל לקבל על עצמם קבלות והנהגות מיוחדות בחדש זה. להוסיף בתורה ובתפילה ולהדר בכל מה שאפשר. הנהגות אלו מהוות הכנה נאותה לימים הנוראים בתחילת חודש תשרי.¹

הסליחות

א. נהגו האשכנזים לתקוע בשופר לאחר תפילת שחרית (בימי חול), מיום שני² של ראש חודש אלול ועד כ"ח אלול, (הרמ"א הביא דעות שונות אם מתחילים בא' דר"ח או בב' ³). אך בערב ראש השנה אין תוקעים בשופר⁴. יש מהספרדים הנוהגים לתקוע בשופר בעת אמירת י"ג מידות בסליחות⁵.

נוהגים לומר סליחות בימי חודש אלול⁶. הספרדים מתחילים לומר סליחות מ-ב' לחודש אלול⁷, והאשכנזים - החל ממוצאי שבת לפני ראש השנה.

זמן אמירת סליחות לכתחילה הוא קודם עלות השחר⁸. אולם מי שלא יכול לקום בשעה זו, יוכל לומר סליחות גם אחר עלות השחר ואף במשך היום, אך יש לסיימם לפני צאת הכוכבים כמו כן, ניתן לומר סליחות לאחר חצות הלילה¹⁰.

אם הסליחות נאמרות בשעות הבוקר (לאחר עלות השחר), יש להשמיט מתוך הסליחות האשכנזיות את המילים 'באשמורת הבוקר' 'בזעקם בעוד ליל' 'חצות לילה לך קמו' וכן לספרדים 'חצות לילה לך קמו' וכדו' כדי שלא יהיו כדוברי שקרים.¹¹

לדעת רוב הפוסקים, אם בתחילת הסליחות לא היה מניין, רשאים להתחיל, ולכשיהיה מניין יאמרו (שלושה פסוקים ואז) את הקדיש שבתחילת הסליחות וימשיכו מהמקום שפסקו¹². מי שזמנו דחוק או שאיחר לאמירת הסליחות ועליו לדלג על חלקן, יעדיף לומר על פי המדרג הבא¹³:

1. וידוי וכן 'א-ל מלך יושב' עם י"ג המידות.
2. הפסקאות שבין קטעי א-ל מלך יושב.
3. נפילת אפיים.
4. הבקשות.
5. שאר הסליחות.

במקרים מיוחדים ביותר וכהוראת שעה בשעתו, הרב פיינשטיין התיר לומר סליחות כשעתיים קודם חצות הלילה¹⁴ - אך רוב הפוסקים לא מתירים זאת.

עשרה שהתחילו לומר סליחות ביחד, ומקצתם הוצרכו לצאת באמצע אמירת הסליחות, אם נשארו ששה לפחות, רשאים לומר את הקדיש שבסוף הסליחות¹⁵.

1. מתוך חוברת דיני חגי תשרי- הרב גולן
2. ערוך השולחן תקפא א
3. משנ"ב תקפא ס"ק ג
4. רמ"א או"ח תקפא סעיפים א,ג.
5. ילקוט יוסף מועדים עמוד 16.
6. שו"ע או"ח תקפא סעיף א.
7. ילקו"י מועדים עמוד 9.
8. שו"ע תקפא סעיף א וכן בהקדמת המשנ"ב לפני ס"ק א
9. שו"ת יחוה דעת ח"א סימן מו, ילקו"י מועדים עמוד 9.
10. משנ"ב תקס"ב ס"ק יב 'אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות חוץ מביום הכיפורים', שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה
11. ערוך השולחן תקפא ד
12. מקראי קודש הלכות ר"ה פרק א הערה יט
13. מקראי קודש ר"ה פרק א סעיף יז ובהערה בשם הרב מרדכי אליהו.
14. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה
15. פמ"ג הובא במשנ"ב נה ס"ק יא. משנ"ב תקפא סק"ד.

נהגו האשכנזים שבעת אמירת הסליחות הנאמרות בלילה מתעטף שליח הציבור בטלית שאינה שלו, וכך נפטר מהספק לגבי הברכה ואינו מברך עליה. אך אם התחילו לומר את הסליחות לאחר זמן ציצית (לפנות בוקר), יברך על טליתו שלו, כרגיל¹⁶.

אומרים תחנון ונפילת אפיים בסליחות, ואם מתקיים ברית מילה בבית הכנסת אז לא יאמרו תחנון בתפילת שחרית, לגבי חתן הנמצא בבית הכנסת אם יאמרו או לא יאמרו תחנון בסליחות - מחלוקת¹⁷.

רצוי לעמוד בזמן אמירת הסליחות. אך אם קשה לו רשאי לשבת, ויש להשתדל לעמוד לפחות בזמן שאומר 'א-ל מלך', י"ג מידות והוידוים¹⁸. מנהג האשכנזים להוסיף פרק תהילים "לדוד ה' אורי וישעי" (תהילים כ"ז) לאחר תפילת שחרית וערבית (נוסח אשכנז) או שחרית ומנחה (אשכנזים המתפללים בנוסח ספרד) עד ליום הושענא רבה¹⁹, גם בקיצו"ע ילקו"י²⁰ מובא: 'מנהג יפה לומר אחר תפלת שחרית מראש חודש אלול עד הושענא רבא מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא" ויש מהספרדים המוסיפים פרק זה בכל ימות השנה.

אמירת סליחות ביחידות

ניתן לומר סליחות ביחידות²¹, למעט הבקשות שבלשון ארמית כגון: מחי ומסי וכדו' כמו כן, אין לומר י"ג מידות, אלא אם כן הן נאמרות כקורא בתורה בניגון ובטעמים²². ניתן לאומרם גם בכל ניגון שאדם רגיל ללמוד בו²³. כשאומר ביחידות יש להשלים את כל הפסוק, כולל המילים: "פוקד עוון אבות על בנים על שילשים ועל ריבעים"²⁴, אך יש שכתבו שדי לומר עד "ונקה", כשם שאומרים בציבור²⁵.

אבלות-סליחות

סליחות - אָבֵל אסור לצאת מביתו כדי להיכנס לבית הכנסת לשמוע הסליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכן בערב יום הכיפורים במקום שמרבים בסליחות²⁶.

אָבֵל שליח ציבור²⁷ - למנהג האשכנזים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין ש"צ אחר, אז יוכל), תוך י"ב חודש על אביו או אמו

מותו, תוך שלושים-יש מתירים, ועל שאר קרובים תוך שלושים - מותר. למנהג הספרדים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין שם אחר אז יוכל).

ערב ראש השנה

א. בערב ראש השנה מרבים באמירת סליחות ואפילו אָבֵל יכול לצאת מביתו לצורך אמירת הסליחות בציבור, אך לצורך הסליחות שבימים האחרים לא ייצא²⁸.

ב. בסליחות של ערב ראש השנה אומרים תחנון עם נפילת אפיים, אך אין אומרים תחנון בשאר תפילות היום²⁹.

נוהגים לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה³⁰. לספרדים - רצוי בפני עשרה, ולאשכנזים - בפני שלושה³¹.

ישנה גם האפשרות לקיים בקבוצות כך שמספר אנשים יעמדו בפני שלושת הדיינים ויאמרו את נוסח התרת הנדרים³².

יש הנוהגים ללכת לקברים ולהרבות שם בתחינות.

נהגו הגברים לטבול במקווה בערב ראש השנה

16. משנ"ב תקפא סק"ו.
17. מקראי קודש ר"ה פרק א לקראת סוף הערה מ
18. מטה אפרים תקפא יח
19. מנהג אשכנז-משנ"ב תקפא ס"ק ב, מנהג ספרד- מטה אפרים תקפא סעי' ו
20. קיצו"ע שו"ע ילקו"י ימים נוראים עמ' קפב סעי' ב. חזון עובדיה ימים נוראים עמוד כד
21. משנ"ב תקפא ס"ק ד.
22. שו"ע או"ח סימן תקסה סעיף ה ומשנ"ב ס"ק יב.
23. שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן כא.
24. שו"ת אגרות משה שם.
25. ילקוט יוסף מועדים עמוד 13 סעיף כא.
26. רמא תקפא א, ערוך השולחן תקפא ד
27. מקראי קודש ר"ה פרק א' סעיף כז ו-כט
28. רמ"א תקפא א, פסקי מהרי"א סי' קל"ג
29. שו"ע תקפא סעיף ג.
30. ח"י אדם כלל קלח אות ח, כף החיים תקפא ס"ק צט.
31. שו"ע יורה דעה רכ"ח סעיף א. ילקו"י מועדים עמוד 22, אמנם בדיעבד כתב בכף החיים תקפא סק"כ שגם הספרדים רשאים להתיר בפני שלושה.
32. ערוך השולחן רכח סעיף ח במהדורת עוז והדר בה לא הושמטו הלכות נדרים- עמ' תס"א וכן בן איש חי על פרשת ראה.

וערב יום הכיפורים וכך יש לעשות לכתחילה. באם לא ניתן לטבול במקווה, ניתן להסתפק במקלחת כדעת הרמ"א וכן כמובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים³³, שהוא שיעור של כתשעה קבין. לפני כניסת החג יש להדליק נרות שבת/חג ולברך 2 ברכות...אשר קידשנו...להדליק נר של שבת ויום טוב³⁴ וכן ברכת שהחיינו. גם ביום השני יש לברך רק הזכרת יום טוב וכן ברכת שהחיינו, וכדי לצאת מהספק נהוג ללבוש בגד חדש או לכוון על פרי חדש, אך דבר זה אינו מעכב. ברכת שהחיינו נוהגת אצל רוב האשכנזים, חלק מעדות ספרד אינם מברכים וכל אחת תנהג כמנהג משפחתה.

ליל ראש השנה

ראוי לעיין במחזור קודם החג, כדי שיכיר את התפילות והפיוטים ויבין את פירושי המילים³⁵. נהגו ישראל לאכול בסעודות ליל ראש השנה מיני מאכלים לסימן טוב, ולומר בקשות המתאימות להן. נהוג לאכול תפוח בדבש, רימון, תמר, ראש של דג/כבש ועוד כל אחד לפי מנהגו, ולומר 'יהי רצון' כמופיע במחזורים³⁶.

אף שמנהג ה'סימנים' מופיע כבר בתלמוד³⁷, הוא אינו דוחה שום הלכה. לכן, אם באחד ממיני המאכל יש חשש לחרקים, אין לאוכלו. כמו כן, אכילת הסימנים אינה פוטרת את האדם מסעודת החג, והחכם עיניו בראשו, שלא לשבוע מאכילת הסימנים, כדי שיוכל לאכול סעודת מצווה לתיאבון³⁸.

תפילת מוסף ביחיד

אם מתפלל תפילת מוסף של ראש השנה ביחידות - יש להתפלל רק לאחר שלוש שעות ביום, הטעם הוא כיון שבשלוש השעות הראשונות הקב"ה דן את עולמו, וכשהוא מתפלל אז ביחידות, שמא יעיניו בדינו בייחוד, ומי ייצדק בפניו³⁹!?

דיני תקיעת שופר

יש למנות לפני ראש השנה בעל תוקע. על בעל התוקע ללמוד היטב את ההלכות, כדי שיתקע כראוי ויוציא את שאר השומעים ידי חובה⁴⁰.

בעל תוקע ספרדי לא יברך 'שהחיינו' ביום השני (זאת כאשר היום הראשון של חג לא יצא בשבת), אף אם תוקע לאשכנזים, אלא אחד מן השומעים האשכנזים יברך 'שהחיינו', והתוקע יתקע⁴¹. אם בכל זאת ספרדי בירך שהחיינו-יצא ידי חובה. השנה תשפ"ד גם בעל תוקע ספרדי יברך שהחיינו.

השומע תקיעת שופר שלא כמסורת אבותיו, כגון תימני השומע מאשכנזי, יצא⁴² ידי חובת המצווה. מי שכבר יצא ידי חובת תקיעת שופר, ותוקע להוציא אחרים שטרם יצאו ידי חובה, אם הוא יברך עבורם או שהשומעים יברכו- המ"ב והילקו"י מביאים שזה מחלוקת⁴³.

אסור לתוקע ולשומעים לדבר בין הברכות לתקיעות שלא מענייניהם, ואם אחד דיבר, עליו לחזור ולברך. כמו כן, אין לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, מלבד דברים מענייני התפילה והתקיעות, אך בדיעבד אינו חוזר ומברך⁴⁵.

אם דיבר בזמן התקיעה, ולא שמע את התקיעות בשל כך, צריך לחזור ולשמוע את אותו סדר מתחילתו, אך לא יברך שוב⁴⁶.

33. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 82 הלכה א.

34. ילקוט יוסף ימים נוראים עמ' רלב. 'ואין להזכיר יום הזיכרון'. גם במאמר מרדכי ב'שיעורי י"ג אלול' פסק כך כדעת הבן איש חי. וכן במקראי קודש הלכות ראש השנה עמ' כב.

35. שו"ע ורמ"א ק סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

36. שו"ע ורמ"א תקפג סעיף א-ב.

37. גמרא הוריות יב. כריתות ו.

38. הדבר דומה לסעודת שבת, שמואב בביה"ל רמט סעיף ב "שלא ימלא כריסו משארי אכילות קודם סעודת הפת".

39. שו"ע תקפא סעיף ח, משנ"ב ס"ק יד.

40. משנ"ב תקפא ס"ק יא, ותקפה ס"ק ג.

41. ילקו"י מועדים עמוד 36 ראה בהערה כב במקור הבא, שאם ענה לברכת שהחיינו שבירך ספרדי יצא ידי חובה.

42. הליכות שלמה ח"ב פ"ב הלכה יג.

43. משנ"ב תקפה ס"ק ה. התוקע להוציא ידי חובה נשים, אשכנזיות תברכנה בעצמן-מקראי קודש פרק ז,ז, ילקו"י מועדים עמוד שצ"ו

44. שו"ע ורמ"א תקצב סעיף ג.

45. רמ"א תקצב סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 57.

46. משנ"ב תקצב ס"ק יג.

מי ששמע את ברכות השופר, והוצרך מיד לצאת קודם התקיעות, כשיחזור צריך לברך שנית ולשמוע את התקיעות⁴⁷.

יצא מכל סיבה שהיא באמצע שלושים התקיעות הראשונות, עליו להשלים אחר כך את התקיעות שלא שמע. אם אינו זוכר היכן הפסיק, יחזור וישמע שוב את כל שלושים התקיעות בלא ברכה⁴⁸.

יצא לאחר ששמע שלושים תקיעות, טוב שישלים למאה תקיעות כשיחזור⁴⁹.

אם התוקע לא יכל להמשיך את התקיעות, יחליף אותו אחד מהקהל מהנקודה שבה הוא הפסיק, והמחליף לא יברך שוב, בתנאי ששמע את הברכות מהראשון⁵⁰.

ציבור שזמנם מצומצם, שאינם יכולים לשמוע מאה תקיעות, חייבים לשמוע שלושים תקיעות שמצוותם מן התורה⁵¹.

מי שהגיע לבית הכנסת לאחר שכבר בירך התוקע, אך שמע שלושים תקיעות, יצא ידי חובה. יש אומרים שהוא רשאי לברך לאחר התקיעות דמיושב, משום שיהיו תקיעות נוספות על סדר התפילה⁵².

מצווה על היודע לתקוע בשופר ללכת ולתקוע עבור אחרים שאין להם אפשרות לשמוע קול שופר, אף אם יפסיד משום כך תפילה בציבור⁵³.

ככלל, אין לאכול לפני תקיעת שופר⁵⁴, אולם אם מרגיש חולשה, או שהדבר יקשה עליו להתפלל מוסף בכוונה, מותר לו לאכול מעט לפני התקיעות⁵⁵.

הגיע לידו שופר רק לאחר השקיעה לפני צאת הכוכבים, יתקע בלא ברכה⁵⁶. לספרדים - ביום הראשון של ראש השנה בשנה שאינה בשבת יברך על תקיעה זו אם עדיין לא עברו 13.5 דקות מהשקיעה, אך ביום השני לא יברך⁵⁷.

אופן התקיעה⁵⁸

סוגי התקיעות הם:

- 'תקיעה' - קול פשוט וישר (להלן: ת').
- 'שברים' - לפחות שלושה קולות, בנשימה אחת (להלן: ש').
- 'תרועה' - תשעה קולות כל שהם רצופים בנשימה אחת (להלן: ר').

אורך התקיעה בסדרה 'תש"ת' היא לפחות כאורך

השברים בסדרה זו. כמו כן, התקיעה ב'תר"ת' הינה לפחות כאורך התרועה בסדרה. בתשר"ת, יש לתקיעה להיות לפחות כאורך 'שברים-תרועה'. לכן, התקיעה של תשר"ת ארוכה יותר מהתקיעות שבסדרות האחרות.

בדיעבד, התקיעה כשירה בכל מקרה שעשה אותה באורך של תשעה קולות קצרים לפחות⁵⁹.

אורך כל קול מקולות השברים צריך להיות כאורך שלושה מקולות התרועה. בדיעבד יצא ידי חובה גם אם עשה קול של שברים באורך של כשני קולות של תרועה, וכן אם עשה קול ארוך יותר של שברים, וכן אם השמיע יותר משלושה שברים⁶⁰.

47. שו"ע תקצב סעיף ג, משנ"ב ס"ק יד, ילקו"י מועדים עמוד 39. מוכח משם שאם מפסיק בין ברכה לתקיעה, וההפסק אינו קשור לתקיעות עצמם, חייב לחזור ולברך שנית. לכן במקרה שלנו שההפסק אינו קשור לתקיעות חייב לחזור ולברך שנית.

48. שו"ע תקפח סעיף ב, משנ"ב ס"ק י, שו"ע ורמ"א סה סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

49. במשנ"ב תקצב ס"ק ד בשם השל"ה.

50. שו"ע תקפה סעיף ג, משנ"ב ס"ק יא.

51. שו"ע תקצב סעיפים א-ב.

52. ילקו"י מועדים עמוד 38 הלכה ט בהערה בשם הגר"ע יוסף שהעיקר לדינא לברך. אך בכך החיים תקפה ס"ק ט כתב שמשום ספק ברכות להקל (ואולי כבר יצא ידי חובה) ירהר בלבו את הברכות.

53. הליכות שלמה ח"ב פרק ב הלכה יא.

54. הפוסקים למדו זאת ממצוות אחרות, ראה שו"ע תרנב סעיף ב, ותרצב סעיף ד, ומשנ"ב ס"ק יד

שהתיר טעימה דוקא לחולה קצת, וכל זה לפני שמיעת המגילה שחיובה מדרבנן, קל וחומר לתקיעת שופר שחיובה מהתורה.

55. הליכות שלמה ב א. וכן הביא במקראי קודש (הררי) פרק ז הלכה כג בהערה כו בשם האחרונים.

פניו הלכה ימים נוראים ד ח.

56. משנ"ב תקפח ס"ק א, שער הציון ס"ק ב.

57. ילקו"י מועדים עמוד 47 הלכה י כתב שיברך, אך זה רק בתוך 13.5 דקות, כמבואר ביביע אומר חלק ו יורה דעה סימן כג.

58. הדינים בפסיקה זו לקוחים מלוח ארץ ישראל, הרב טיקוצינסקי, ומילקו"י מועדים עמוד 56-55.

59. משנ"ב תקצב ס"ק יג, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף י.

60. שו"ע תקצב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג, שעה"צ

סק"ט, ילקו"י מועדים עמ' 55.

המקום שבזכר	זכרנו לחיים, מי כמוך, וכתוב, ובספר.	המלך הקדוש	המלך המשפט
לא אמר עדיין את שם ה' בסיום הברכה	חוזר מתחילת ההוספה ⁶⁷ .	---	---
הזכיר את שם ה' של סיום הברכה	אינו חוזר ⁶⁸ .	---	---
סיים את הברכה, ונזכר תוך כדי דיבור	אינו חוזר ⁶⁹ .	אומר מיד "המלך הקדוש" ⁷⁰ .	אומר מיד "המלך המשפט" ⁷¹ .
סיים את הברכה, ונזכר לאחר כדי דיבור	אינו חוזר ⁷² .	חוזר לראש התפילה ⁷³	לאשכנזים - אינו חוזר ⁷⁴ . לספרדים - חוזר לתחילת הברכה ⁷⁵ .

נוהגים לערוך סדר כפרות לצורך מתן צדקה לעניים⁸⁹.

נוהגים בערב יום כיפור לטבול במקווה⁹⁰.
(הרמ"א מביא וכן מובא בילקוט יוסף שניתן

ש"ע תקפב סעיף ה ומשנ"ב ס"ק טז, ילקו"י מועדים עמ' 67.
68. אמנם בילקו"י מועדים עמ' 67 כתב שיכול לומר "שמע קולנו" או ב"אלוקי נצור".

69. ש"ע תקפב סעיף ה.
70. ש"ע תקפב סעיף ב.
71. ש"ע תקפב סעיף ב.
72. ש"ע תקפב סעיף ה.
73. ש"ע תקפב סעיף א.
74. מקראי קודש ר"ה ג הערה ח, זו הדעה הרווחת אך יש אשכנזים הסוברים כפסק הספרדים.
75. ש"ע תקפב א, ילקו"י מועדים עמוד 64.
76. לבוש תקפ"ב ח.
77. משנ"ב נו ס"ק ב.
78. ערוך השולחן תקפב סעיף ד.
79. ש"ע תרו סעיף א.
80. ש"ע תרד סעיף א.
81. משנ"ב תרד ס"ק א.
82. ש"ע תרד סעיף ב. משנ"ב תרד סק"ג.
83. רמ"א תרד סעיף ב.
84. רמ"א תרד סעיף א, משנ"ב תרד סק"ז.
85. ילקו"י עמוד 74 הלכה.
86. כך הביא בשם הרב אליהו במקראי קודש (הררי) פרק ג הלכה ב.
87. רמ"א תרד סעיף ב. ילקו"י מועדים עמ' 74.
88. רמ"א תרד סעיף ב.
89. ש"ע תרה א: יש למנוע המנהג לשחוט תרנגול. רמ"א תרה סעיף א, ומשנ"ב ס"ק ב וילקו"י מועדים עמ' 74-78: מנהג וותיקן לשחוט תרנגול.
90. ש"ע תרו סעיף ד, משנ"ב תרו ס"ק יז.

מנהג האשכנזים לכפול בקדישים את המילה 'לעילא' ולומר 'לעילא (ו)לעילא'⁷⁶ ובמקום 'מן כל ברכתא' לומר 'מכל ברכתא', בכדי שמספר המילים לא ישתנה⁷⁷.

בעשרת ימי תשובה, יש לומר בסוף הקדיש "עושה השלום"⁷⁸. אשכנזים נוהגים כן בכל קדיש וכן נוהגים לסיים כך את ברכת סיום תפילת העמידה, והספרדים נוהגים כך רק בקדיש תתקבל'.

דיני יום כיפור

ערב יום כיפור

א. עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, לכן יש לפייס זה את זה על מה שפגעו אחד בשני במשך השנה ואין הכפרה שלימה בלא מחילת השני/השניה⁷⁹.

ב. מצווה להרבות באכילה בערב יום כיפור⁸⁰ ("ויש לאדם למעט בלימודו בערב יום הכיפורים כדי לאכול ולשתות"⁸¹).

בערב יום כיפור אין אומרים תחנון בתפילות שחרית ומנחה, כיוון שיום זה נחשב כיום טוב⁸³. הסליחות לבני אשכנז קצרות מהרגיל, וכן אומרים וידי פעם אחת בלבד⁸⁴. הספרדים אומרים את הנוסח הקבוע⁸⁵, אולם אם אומרים את הסליחות אחרי עלות השחר - מדלגים על התחנון⁸⁶.

אין אומרים 'למנצח' בערב יום כיפור⁸⁷. בני אשכנז לא אומרים 'אבינו מלכנו' ומדלגים אף על 'מזמור לתודה'⁸⁸.

החמה⁶³. לנוהגים במנהגי הגר"א אין אומרים. חל היום הראשון של ראש השנה בשבת - האשכנזים אומרים 'תשליך' ביום השני של ראש השנה. לספרדים: אם אמירת ה'תשליך' נאמרת במקום שיש עירוב, יאמרו 'תשליך' בשבת, אך אם אמירת 'תשליך' תהיה במקום שאין בו עירוב, יאמרוהו ביום השני של ראש השנה.

את סדר ה'תשליך' נהגו לומר בסמוך לנהר (עדיף במקום שיש בו דגים) או באה, אך ניתן לומר גם ליד גיגית מים, ברז זורם או כל מקור מים אחר. אסור לצאת מחוץ לתחום (אסור תחומין חל גם בחגים) כדי לומר 'תשליך'⁶⁴.

בשנה בה ימי ראש השנה בימי חול, מי שלא אמר 'תשליך' ביום הראשון של ראש השנה, יאמר ביום השני של ראש השנה. בדיעבד, ניתן לומר 'תשליך' בכל עשרת ימי תשובה⁶⁵.

• נהוג שלא לישון בימי ראש השנה לפחות עד חצות היום.

אבלות-ראש השנה

בעל תוקע - למנהג האשכנזים, אין למנות אָבֵל על אביו או אמו בתוך 12 חודש, אא"כ יש לו חזקה ואין אחר הגון כמותו⁶⁶. לספרדים מותר. כך גם לגבי שליח ציבור בראש השנה וביום כיפור-לאשכנזים נהוג שלא, לספרדים מותר.

עשרת ימי תשובה

א. מי שטעה ולא הזכיר את ההוספה או השינוי בתפילה '...המלך הקדוש' או '...המלך המשפט', 'זכרנו', 'מי כמוך', 'וכתוב', 'בספר חיים', ינהג על פי הטבלה הבאה:

61. ש"ע תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף יב.
62. ש"ע ורמ"א תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף יג.
63. רמ"א תקפג סעיף ב, משנ"ב שם סק"ח.
64. גם ביום טוב יש איסור יציאה מן התחום - ש"ע תקכח סעיף א.
65. מקראי קודש פרק יד הערה יב.
66. שמירת שבת כהלכתה סה כח-וכן נראה שיוכל לברך שהחינו.

אם אחד מהקולות (תקיעה, שברים או תרועה) היה קצר מהדרוש (כגון: שתקע רק שני שברים, או שתקע בתרועה פחות מתשעה קולות) יש לתקוע שוב את אותו הקול. אמנם, בשינוי קול מעב לדק או צרוד - אין צריך לחזור.

אם הוא מסופק אם תקע את השברים או את התרועה כדין, לא יחזור שנית רק על אותו הקול, אלא יחזור מתחילת הסדר.

אם באמצע סדרת 'תש"ת' תקע תרועה וכן ב'תר"ת' תקע שברים, ואפילו תקע רק קול קצר אחד-קלקל את אותו הסדר וחוזר על הסדר מתחילתו.

ב'תשר"ת' - אם באמצע השברים תקע תרועה, אפילו גמר את כולה - חוזר לשברים (ולא לתקיעה). אבל בספק אם היו השברים כדון, או שטעה והקדים תרועה לשברים, או שהוסיף תרועה שנייה (כגון תשר"ר), או שתקע פעמיים שברים (כגון תשש"ר), או שתקע פעמיים 'שברים-תרועה', או שהפסיק יותר מכדי נשימה בין שברים לתרועה - בכל המקרים האלו חוזר לתקיעה ראשונה של אותו הסדר.

בתקיעה שבתחילת הסדר, בכל אופן שקלקלה, אפילו אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל רק את אותה התקיעה וחוזר עליה בלבד.

אך בתקיעה שבסוף הסדר, אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל את כל אותו הסדר וחוזר לתחילת הסדר.

אם בשברים או בתרועה לא תקע את כל הקולות בנשימה אחת, לא יצא ידי חובה, ויחזור לתקיעה הראשונה⁶¹.

כשתוקעים 'שברים-תרועה' בסדרים השונים של התקיעות ישנה מחלוקת אם יש לתקוע אותם בנשימה אחת או לא. אך גם לשיטה שצריך בנשימה אחת, בדיעבד, יצא ידי חובה בכל אופן⁶².

התוקע והשומע יעמדו על רגליהם בלי להישען על התיבה וכדומה, וכך ינהגו גם בתקיעות דמיושב.

תשליך

נהגו ביום הראשון של ראש השנה ללכת לומר 'תשליך' אחרי תפילת מנחה קודם שקיעת

להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים⁹¹, שהוא שיעור של כתשעה קבים). בתפילת המנחה צריך לומר את סדר הווידוי המופיע במחזור. סדר הווידוי צריך להיאמר לפני הסעודה המפסקת, ולכן יש להתפלל תפילת מנחה מוקדמת⁹².

סעודה מפסקת וכניסת הצום

עורכים סעודה סמוך לצום, והיא הנקראת סעודה מפסקת⁹³. ומובא שיש לאכול בסעודה זו עוף ודגים⁹⁴. יש הנוהגים לברך המוציא על שני ככרות לחם כנהוג בימים טובים⁹⁵. גם הידוע שהוא פטור מהצום מכל סיבה שהיא, ישתדל לאכול סעודה מפסקת, שהרי אם הטעם לאכילת סעודה בערב יום כיפור היא רק על מנת שיהיה כוח לצום בעיצומו של יום, אכן, אין עניין לאכול בערב יום כיפור לאדם הידוע שהוא לא יצום. אך כיוון שישנם טעמים נוספים למצוות האכילה בערב יום כיפור⁹⁶, יש להקפיד גם במקרה זה לקיים את מצוות האכילה. יש לסיים את הסעודה מספיק זמן לפני כניסת יום כיפור, באופן שישאר לו מספיק זמן להתכונן ליום הקדוש⁹⁷.

המסיים לאכול את הסעודה זמן רב לפני השקיעה, נכון שיאמר בפיו לפני ברכת המזון, שהוא עוד מתכוון לשתות ולאכול⁹⁸. אמנם, לספרדים, אין צריך לכן ויכול להמשיך לאכול⁹⁹. יש להדליק נרות (השעה מופיעה בטבלה בתחילת הקובץ) ולברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום הכיפורים"¹⁰⁰ ולרוב הדעות גם ברכת "שהחיינו"¹⁰¹.

יש לדאוג שידליקו נר נשמה שיבער במשך יום כיפור, ועליו יבדילו במוצאי יום כיפור¹⁰², יש המדליקים נר נשמה נוסף לעילוי נשמת קרוביהם¹⁰³.

ליל יום כיפור

אשכנזים נהגו להקדים ולהגיע לבית הכנסת על מנת שיספיקו לומר את 'תפילה זכה' ו'כל נדרי' קודם שתשקע החמה¹⁰⁴. אך מנהג הספרדים לומר 'כל נדרי' בלילה¹⁰⁵.

מתפללים נשואים וכן הנוהגים להתעטף בטלית כל השנה, יש להם להתעטף קודם שקיעת החמה

בטלית, ויברכו עליה¹⁰⁶.

מוציאים ספר תורה¹⁰⁷, ומנהג האשכנזים להוציא שני ספרים¹⁰⁸, ואומרים את הנוסח המופיע במחזור. מברכים ברכת 'שהחיינו'¹⁰⁹. מי שברך 'שהחיינו' בשעת הדלקת נרות, אינו חוזר ומברך שוב בתפילה¹¹⁰.

מתפללים תפילת ערבית ולאחריה אומרים את הסליחות המופיעות במחזור.

חמשת העיניים

חמש פעמים נאמר בתורה שיש לענות את הנפש ביום הכיפורים¹¹¹. ומכאן למדו חכמים, שביום זה ישנם חמישה סוגי עיניים, והם: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת מנעלי עור ותשמיש המיטה¹¹². (כמובן שיש גם איסור מלאכה אך

91. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו" מועדים עמוד 82 הלכה א.

92. שו"ע תרו סעיף א, משנ"ב תר"ז סק"א.

93. שו"ע תרו סעיף א, טז, כף החיים תרד סק"ו. כף

94. משנ"ב תרו סק"ט, כף החיים תרד סק"ו וסק"ג.

95. כף החיים תרד סק"ב.

96. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד סעיפים ח-י. הטעמים שנאמרו: מצד שנחשב כיום טוב, מצד שמחה על שנמחלים עונותיו, ועוד.

97. שו"ע ומשנ"ב תרו סעיף א, ילקו" מועדים עמוד 84 הלכה א.

98. משנ"ב תרו סק"ב.

99. שו"ע תרו סעיף ג, ילקו" מועדים עמוד 84.

100. שו"ע ורמ"א תרי סעיף ב, ילקו" מועדים עמוד 87.

101. לוח דינים ומנהגים, אור לציון לרב ציון אבא שאול פרק יא סעיף ג ובהערה, מקראי קודש ב יח

ובהערה פב, פניני הלכה ימים נוראים פרק ז ט. אין לברך-ילקו" מועדים עמ' 87.

102. שו"ע תרכד סעיף ד-ה, רמ"א תרכד סעיף ה.

103. מקראי קודש הלכות יום הכיפורים פרק ב' סעיף כא וכן הערה צ.

104. רמ"א תריט סעיף א.

105. ילקו" מועדים עמוד 101 הלכה ה.

106. משנ"ב תריט סק"ד, ילקו" מועדים עמוד 99 הלכה א.

107. ילקו" מועדים עמוד 101 הלכה ו.

108. לוח דינים ומנהגים

109. שו"ע תריט סעיף א.

110. שעה"צ תריט סק"ז.

111. ויקרא פרק ט"ז פסוקים כ"ט ו-ל"א. פרק כ"ג פס' כ"ז ו-ל"ב. במדבר פרק כ"ט פס' ז.

112. משנה יומא תחילת פרק שמיני ובגמ' שם בדף ע"ו ע"א.

הוא איסור בפני עצמו מדין שביתה).

איסור אכילה ושתיה

אסור לאכול ולשתות ביום כיפור, והאוכל מאכל בכל כמות שהיא עובר על איסור תורה¹¹³. האוכל במזיד מאכל בשיעור של כותבת הגסה ומעלה (יש אומרים משקל של 32 סמ"ק ויש אומרים 38/48 סמ"ק) במשך זמן של כדי אכילת פרס (דעות שונות-בין 2 דקות ועד 9 דקות¹¹⁴) מתחייב בעונש כרת¹¹⁵. כמו כן, השותה במזיד יותר מכמות של 'מלוא לוגמיו' (זו כמות משתנה מאדם לאדם, אך בממוצע-422 גרם מים¹¹⁶, כלומר כמות הממלאת יותר ממחצית פיו) מתחייב בכרת¹¹⁷.

חולה, שהרופא חיווה דעתו שהוא מוכרח לאכול ולשתות, ואם לא יעשה כן נשקפת סכנה לחייו, חייב לאכול ולשתות ביום כיפור¹¹⁸.

כמו כן, יש להתייעץ גם עם רב בנושא ולא להגיע למסקנות וקולות או חלילה החמורות לבד. על החולה לאכול ולשתות בשיעורים, כלומר מזון הקצוב בתדירות ובכמות¹¹⁹. במזון מוצק, אוכל במשקל של כ-30 גרם בהפרשים של תשע דקות בין אכילה לאכילה. אם הדבר קשה לו, יכול להקל ולחכות פחות פחות ועד שתי דקות בין אכילה לאכילה¹²⁰. כמו כן, במקום צורך יכול לאכול עד 38 גרם, ואף 48 גרם¹²¹.

בכדי למדוד את שיעור האכילה, ניתן להיעזר בקופסת גפרורים רגילה (קטנה), ששיעורה הינו פחות מהשיעור הנ"ל. אם האוכל בעל מרקם אוורירי כמו עוגה למשל, ימעך את האוכל¹²².

גם בשתייה יש לשתות בשיעורים. הנצרך לשתיה על פי אמות המידה ההלכתיות, יש לו לשתות כמות שהיא פחותה מ'מלוא לוגמיו', בפרקים של תשע דקות. אם הדבר קשה לו, יכול לחכות גם פחות, ואפילו שיעור מועט¹²³.

כיצד מודדים את כמות השתייה: ממלאים את הפה במים עד לכמות האפשרית הגדולה ביותר. לאחר מכן, ירוקן את פיו לתוך כוס, וישפוך קצת יותר מחצי מהנוזלים. יש לסמן קו בגובה המים על הכוס וכך ידע את הכמות המותרת¹²⁴.

מדידת כמות האוכל, וכן מדידת כמות השתייה מותרת ביום כיפור¹²⁵. אמנם, טוב לעשות זאת מבעוד יום¹²⁶, בפרט אם ברצונו לסמן בצבע את

הכמות על הכוס.

אם הרופא הורה לאכול ולשתות כרגיל, עליו לשמוע לרופא¹²⁷.

חולה האוכל בשיעורים, די לו לברך לפני האכילה הראשונה בלבד, ואינו צריך לברך על כל שיעור ושיעור שאוכל כל עוד לא הסיח דעתו. אמנם מספק לא יברך ברכה אחרונה, הן על האכילה והן על השתייה¹²⁸.

הנצרך לאכול ביום כיפור, אינו צריך לקדש¹²⁹. כמו כן, הוא פטור מלחם משנה גם בשנה שיום הכיפורים חל בשבת¹³⁰.

האוכל לחם, צריך ליטול ידיים¹³¹, ולספרדים לא יברך על נטילה זו¹³².

אם אוכלים שיעור מספיק של לחם המחייב בברכת המזון, אומרים 'יעלה ויבוא', ומזכירים "ביום הכיפורים הזה", והספרדים מוסיפים גם "וביום סליחת העוון הזה"¹³³, וכן אם חל בשבת אומרים 'רצה והחליצנו'¹³⁴.

שכח לומר 'רצה והחליצנו' (בשבת) או 'יעלה ויבוא', ונזכר לאחר שאמר את ברכת בונה ירושלים, אינו חוזר¹³⁵.

113. שו"ע תריא סעיפים א-ב.

114. שש"כ פרק לט סעיף יח.

115. שו"ע תריב סעיף א-ה, שו"ע תריח ז-ח.

116. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

117. שו"ע תריא סעיף ט.

118. שו"ע תריח סעיף א, משנ"ב תריח סק"ב-סק"ג.

119. שו"ע תריח סעיף ז.

120. שש"כ פרק לט סעיף יח.

121. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

122. שש"כ פרק לט סעיף יח.

123. שש"כ פרק לט סעיף כ.

124. מקראי קודש (הררי) הלכות יום הכיפורים פרק ו הערה לח בשם הגרש"ז אוירבך.

125. שו"ע שו סעיף ז, ומשנ"ב סק"ל.

126. משנ"ב תריח סק"כא.

127. שו"ע תריח א.

128. שש"כ פרק לט סעיף כא ובהערה פה.

129. משנ"ב תריח סק"כ. ילקו" מועדים עמ' 98.

130. שש"כ פרק לט סעיף לא.

131. שש"כ פרק לט סעיף לא.

132. ילקו" מועדים עמוד 98 הלכה יד.

133. ילקו" מועדים עמוד 98 הלכה יד.

134. משנ"ב תריח סק"כ, ילקו" מועדים עמוד 99 הלכה יד.

135. משנ"ב תריח סק"כא.

איסור רחיצה

אסור להתרחץ ביום כיפור שום רחיצה הגורמת לתענוג, בין במים חמים ובין במים קרים, ואף לשטוף את אצבעו במים אסור. אמנם, אם יש לכולך על הגוף או על הידיים מותר לשטוף אותו¹³⁶.

נוטלים ידיים בהשכמת הבוקר, אך יש להיזהר ליטול רק את קשרי האצבעות ולא את כף היד, כך גם לאחר יציאה מהשירותים¹³⁷.

איסור סיכה

אסור לסוך את הגוף ביום כיפור¹³⁸ וסיכה נחשבת חמורה יותר מרחיצה¹³⁹. לכן, אין להשתמש בדאודורנט ובכל מיני מוצרי קוסמטיקה לסוגיהם¹⁴⁰.

איסור נעילת עור

אסור לנעול נעליים העשויות מעור וכן המחופה עור, מעל הנעל¹⁴¹.

הנמצא במקום שקיים בו חשש להמצאות נחשים ועקרבים, יכול לנעול נעליים העשויות מעור¹⁴².

תשמיש המיטה

יש לשמור את כל דיני ההרחקה כמו בימי נידה, כולל הרחקת המיטות¹⁴³.

תפילות יום כיפור

תפילת מוסף

יש להתחיל להתפלל מוסף לאחר תפילת שחרית ולפחות קודם זמנה של מנחה גדולה, כלומר לפני שש וחצי שעות זמניות¹⁴⁴.

בחזרת הש"ץ של מוסף אומרים את סדר העבודה. נוהגים האשכנזים לכרוע ולהשתחוות על הרצפה בעת שמזכירים: 'והכהנים והעם', וכן ב'עלינו לשבח' כשמגיעים ל'כורעים'¹⁴⁵, והספרדים בזמן 'הגורל ל-ה'. יש לפרוס על הרצפה חתיכת בד, מגבת וכדומה, על מנת שיהיה הפסק בין פניו של האדם לבין הרצפה¹⁴⁶. העצה לשליח הציבור היא, שיתרחק קצת מהתיבה קודם התחלת חזרת התפילה, כך שיהיה לו מספיק מקום להשתחוות¹⁴⁷.

תפילת נעילה

יש להתחיל להתפלל תפילת נעילה כחצי שעה קודם שקיעת החמה, ולסיימה עד מעט קודם צאת הכוכבים. אך אין למחות באלו המסיימים תפילת נעילה לאחר צאת הכוכבים¹⁴⁸.

אין להתחיל תפילת נעילה קודם פלג המנחה, דהיינו כשעה ורבע לפני שקיעה¹⁴⁹. הכהנים נושאים את כפיהם בתפילת נעילה¹⁵⁰, ולשם כך צריך לדאוג לסיים את ברכת הכהנים כמה דקות קודם לשקיעה¹⁵¹. אם לא הספיקו הכהנים לשאת את כפיהם לפני השקיעה, ניתן לברך ברכת הכהנים עד שלוש עשרה וחצי דקות לאחר השקיעה¹⁵². בסוף תפילת נעילה אומרים כמופיע במחזורים, ותוקעים בשופר. גם כשחל יום כיפור בשבת תוקעים ואפילו בבין השמשות¹⁵³.

מוצאי יום כיפור

אין לעכב יתר על המידה את תפילת ערבית בכדי לא לעכב ולא לצער את הצמים. מי שטעה ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט'-אינו חוזר¹⁵⁴.

136. שו"ע תריג סעיף א, שדווקא רחיצה של תענוג נאסרה ביום כיפור.
137. שו"ע תריג סעיף ב.
138. שו"ע תריג סעיף א.
139. פסקי תשובות תריג סעיף א.
140. פסקי תשובות תריג סעיף א.
141. שו"ע תריג סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ו.
142. שו"ע תריג סעיף ד.
143. שו"ע תר"ט סעיף א ומשנ"ב ס"ק א-ב.
144. שו"ע תרכ סעיף א ומשנ"ב ס"ק ב. ילקו"י מועדים עמ' 104.
145. רמ"א תרכא סעיף ד.
146. משנ"ב תרכא ס"ק יד.
147. משנ"ב תרכא ס"ק טז. ילקו"י עמוד 110 הלכה כד.
148. שו"ע תרכ סעיף ב. משנ"ב ס"ק ב, ושעה"צ ס"ק ב.
149. שעה"צ תרכ ס"ק ה, כף החיים תרכ ס"ק ז.
150. שו"ע תרכ סעיף ה.
151. משנ"ב תרכ ס"ק ח. ילקו"י מועדים עמ' 113.
152. שעה"צ תרכ ס"ק יא, ילקו"י מועדים עמוד 112, הליכות שלמה עמוד נח סעיף ט.
153. שו"ע ורמ"א תרכ סעיף ו. ומשנ"ב ס"ק יב.
154. רמ"א קיח ומשנ"ב ס"ק א, ילקו"י מועדים עמ' 115.

אומרים 'אתה חוננתנו' בתפילת ערבית¹⁵⁵ וכן, המנהג הרווח לקיים קידוש לבנה¹⁵⁶. סדר הבדלה של מוצאי יום כיפור: מבדילים על כוס יין, אך אין מברכים על בשמים, גם כאשר יום כיפור חל בשבת¹⁵⁷. מברכים 'בורא מאורי האש' על נר שדלק מערב יום כיפור, או שהודלק מאש שכזו, ולא על אש שהדליקו עכשיו מחדש¹⁵⁸. במוצאי יום כיפור אוכלים ושמים, ונחשב קצת ליום טוב¹⁵⁹.

יש הנוהגים להתחיל בבניית הסוכה¹⁶⁰ (אם חלש, לפחות ילמד מהלכות סוכה או ישוחח עם בני ביתו לגבי בניית הסוכה¹⁶¹), כמובן, במקום ובשעות בהם אינו מפריע לשכנים. בימים בין יום הכיפורים ועד לסוף חג הסוכות, אין אומרים תחנון, לא נפילת אפיים וכן אין מתענים, וגם לא ביום פטירת אביו או אמו.

אבלות בערב יום כיפור בערב יום כיפור שמנהג ישראל לטבול, מותר לאבל לרחוץ (אפי' בחמים-משנ"ב) ולטבול סמוך לכניסת החג¹⁶², וכן בסעודה המפסקת ניתן להקל לישוב על כיסא.

ויהי רצון שנזכה במהרה לכפרת כל עם ישראל ברחמים ונראה כהן גדול בעבודתו בבית המקדש.

סוכות

"ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" (תהילים עו ג) ימי חג הסוכות הם ימי חזרה אל הטבע בכל ימות השנה אנו דרים בבית קבוע העשוי מחומרים מלאכותיים, ואילו בימות החג אנו חוסים בצל הסכך, שהחיות הטבעי עדיין ניכר בו. לא בכדי כינו חכמי הסוד את הסוכה "צילא דמהימנותא" - צל האמונה - משום שאווירת ענני הכבוד עדיין נשתמרה בה במקורותיה. מרכיב נוסף הבולט במצוות הסוכה, המחזיר אותנו אל הטבע המקורי שלנו, הוא שבירת המחיצות המלאכותיות המפרידות בין יהודי ליהודי.

דווקא דפנותיה הארעיות של הסוכה מדגישות את הערך החינוכי, שמחיצות אלו אין בהן ממש, ו"כל ישראל ראויים לישוב בסוכה אחת" (סוכה

כ"ז, ב'). וכן אין אנו יוצאים ידי חובתנו בארבעת המינים, עד שנאגוד אותן באגודה אחת. ומתוך חיזוק האחדות ביננו לבין האחר כולנו תפילה שנוכה לראות בבניינה השלם של סוכת דוד הנופלת, ואז יתקיים בנו "שמחם בבניין שלם" מתוך פיוט 'כל מקדש שביעי'.

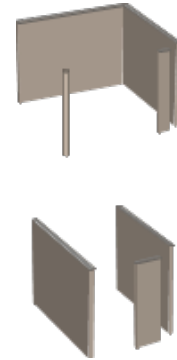
בברכת חג שמח

דיני מצות הסוכה¹⁶³

בניית הסוכה

- א. מצווה להתחיל בבניית הסוכה במוצאי יום כיפור, ואם אפשר אז רצוי לסיים את העבודה עד למחרת¹⁶⁴.
- ב. מצווה מדאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך" מחייבת אותנו שאין להקים את הסוכה בזמן שהדבר יפריע לשכנים.
- ג. מיקום הסוכה תחת כיפת השמיים¹⁶⁵, במקום ללא ריח רע, רוחות, זבובים ויתושים או כל הפרעה אחרת¹⁶⁶.
- ד. אורך ורוחב הסוכה לא יפחת משבעה על שבעה טפחים (כ- 56 ס"מ על 56 ס"מ) וגובהה לא יפחת מעשרה טפחים (כ- 80 ס"מ) ולא יותר מעשרים אמה (כ- 9.6 מטר)¹⁶⁷.

155. שו"ע תרכ סעיף א.
156. רמ"א תכו ב, ילקו"י מועדים עמ' 116 (לדעות השונות עיין מקראי קודש פרק א הערות נג-נה)
157. שו"ע תרכ סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה.
158. שו"ע תרכ סעיפים ד-ה, משנ"ב ס"ק ז.
159. רמ"א תרכ סעיף ה. ילקו"י מועדים עמ' 117
160. רמ"א תרכ סעיף ה ורמ"א תרכ"ה סעיף א
161. ערוך השולחן סימן תרכ סעיף ז, כף החיים סימן תרכה ס"ק לה
162. רמ"א תרו ד, ומשנ"ב ס"ק כד
163. המידות בקובץ זה חושבו על פי שיטת הגר"ח נאה, כידיע ישנן שיטות נוספות מקלות יותר ומחמירות יותר.
164. רמ"א תרכ סעיף ה, תרכה סעיף א, משנ"ב ס"ק ב, ילקו"י מועדים עמוד 118.
165. שו"ע תרכ סעיף א, משנ"ב ס"ק א.
166. שו"ע תרכ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז ו-יט.
167. שו"ע תרגל סעיף א, וראה ילקו"י מועדים עמוד 120.

בשעת הדחק ניתן להסתפק בדפנות משני צדדים ודופן חלקית בצד השלישי, באופנים הבאים:

• שתי דפנות צמודות- יש להעמיד שלישית ברוחב 8 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מהדופן.

בנוסף, יש להעמיד בפניה עמוד, וכן יש להעמיד צורת

הפתח מעל (צבוע כאן באדום). אם העמוד והדופן הצר מגיעים עד לסכך- אין צורך בצורת הפתח שמעל¹⁶⁸.

• שתי הדפנות נגדיות- יש להעמיד שלישית ברוחב

32 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מאחת הדפנות וכן יעמיד צורת הפתח מעל¹⁶⁹.

דפנות הסוכה

ה. את דפנות הסוכה אפשר לעשות מכל חומר שהוא ואף מחומרים הפסולים לסכך¹⁷⁰.

ו. לכתחילה אין להשתמש בדופן המתנדנדת ברוח מצויה. אם בכל זאת משתמש בסדינים וכדו' יש לחבר בתחתית הדופן 4 קנים או חוטים מתוחים במרחק פחות מ-24 ס"מ אחד מהשני לרוחב תחתית הסוכה בכדי שייחשבו כדופן ע"י דין לבדו¹⁷¹ (יש לעשות זאת סביב 2 דפנות ולפחות טפח של דופן נוסף).

ז. הדופן צריכה להיות לפחות בגובה 80 ס"מ. אם הדופן אינה מתחילה מהרצפה או לחלופין מתחילה מהרצפה אך אינה מגיעה עד לסכך, והמרחק בין הדופן לרצפה/סכך הוא קטן מ-24 ס"מ, ניתן להסתמך על דין לבדו ולהחשיב דופן זו ככשרה¹⁷².

ח. אין להניח את הסכך על גבי דבר שמקבל טומאה.

לכן, סוכה שכל מסגרתה עשויה ממתכת, אין להניח את הסכך ישירות על גבי המתכת, אלא יש להניח קורות מעליהם ועל גביהם יונח הסכך. אמנם במידה ואין אפשרות להשיג קורות עץ, ניתן להקל ולסכך גם על

מוטות המתכת ישירות¹⁷³.

ט. **לסיכום חלק זה**, נראה ציטוט מתוך לשונם של השו"ע ושל הרמ"א¹⁷⁴: שו"ע- "... אין לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן בטוב, זימנין דמנתקי ולא אדעתיה, והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. והרצה לעשות בסדינים, טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג'". רמ"א - "ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאים בדין המחיצות, ומי שאין לו כל צרכו למחיצות - עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאינן שלמות".

הלכה זו משמעותית במיוחד במקומות בהם נושבות רוחות בעונה זו של השנה, ולכן מי שעושה דפנות מיריעות בד, חייב לקבע אותם היטב או להשתמש בדין לבדו.

סכך הסוכה

י. הסכך צריך להיות מן הצומח, תלוש מהקרקע, ומדבר שאינו מקבל טומאה¹⁷⁵. דברים המקבלים טומאה הם רוב הכלים המשמשים את האדם, כגון: סולם, כיסא, ספסל וכדומה, אף אם אין לה בית קיבול¹⁷⁶.

יא. אסרו חכמים לסכך בדברים הבאים, אף שיש בהם את התנאים לעיל:

• קרשים (לייסטים) שרוחבם 8 ס"מ (ויש מקילים גם בקצת יותר רחבים ויש להתיעץ עם רב), אפילו הניחם על צידם בצורה כזו שהבסיס שעליו הוא מונח הוא

¹⁶⁸ שו"ע תרל ב, לדעת הרמ"א-אם הטפח והעמוד מגיעים עד לסכך, לא צריך את צורת הפתח מעל.

¹⁶⁹ שו"ע ורמ"א תרל סעיף ג.

¹⁷⁰ שו"ע ורמ"א תרל סעיף א.

¹⁷¹ שו"ע תרל סעיף י, משנ"ב ס"ק מח. בילקו"י מועדים עמוד 118 אסר אפילו בדיעבד, ובערוה"ש תרל סעיף לב התיר רק כאשר יחבר ג' קנים עם פחות משלושה טפחים ביניהם.

¹⁷² שו"ע תרל סעיף ט, משנ"ב ס"ק מב.

¹⁷³ שו"ע תרכ"ז ומשנ"ב ס"ק כב.

¹⁷⁴ שו"ע תרל י, רמ"א תרל ה.

¹⁷⁵ שו"ע תרכ"ז סעיף א.

¹⁷⁶ שו"ע תרכ"ז סעיף ז, משנ"ב ס"ק כג-כה.

צר יותר במקצת¹⁷⁷.

• אגודת קש או עצים הקשורים יחד, שבעבר היה הדרך להניח על הגג לצורך ייבוש¹⁷⁸.
• דבר שבעבר היה ראוי לקבל טומאה, אף שעכשיו כבר לא, כגון כלים שבורים¹⁷⁹.
• סכך שריחו רע¹⁸⁰.

• סכך העשוי מעלים נושרים או הממהרים להתייבש ולהיקמל¹⁸¹.

יב. 'צילתה מרובה מחמתה' - הסכך צריך לגרום לכך שיהיה יותר צל מאשר שמש. לכן, אם בסכך עצמו מקום הצל והשמש שווה, הסוכה פסולה.

יג. לכתחילה צריך שמבעד לסכך יראו את הכוכבים בלילה. אך אם הסכך מעובה ואינו רואה כלל את הכוכבים יצא בדיעבד. אך אם הוא כל כך מעובה שאפילו גשם חזק אינו נכנס פנימה יש שפסלו את הסוכה משום שהיא דומה לבית, ולכן יש להימנע מלסכך בצורה זו¹⁸².

יד. סכך דק מאוד שיש בו הרבה חורים אבל רוחב כל חור הוא פחות מ-24 ס"מ, ובסך הכל הצל מרובה מ-השמש, כל הסוכה כשירה¹⁸³. אך אם יש לכל אורך/רוחב הסכך חור ברוחב 24 ס"מ ישנם אופנים בהם נפסלת בכך כל הסוכה, ובכל מקרה אין לאכול תחת החור הזה¹⁸⁴.

טו. 'דופן עקומה' - אם באמצע הסוכה יש סכך פסול ברוחב 32 ס"מ ויותר, והוא מונח לכל אורך או רוחב הסוכה, הרי הוא פוסל את הסוכה כולה¹⁸⁵. אך אם הסכך הפסול הוא בצידי הסוכה, הרי הוא פוסל רק אם רוחבו ארבע אמות (1.92 מ') ויותר, לפי שבפחות מכך דנים את הסכך הפסול כאילו הוא המשך הדופן. אך אין לאכול ולישון תחת הסכך הפסול¹⁸⁶.

טז. 'מעמיד' - אין לחבר או להעמיד את הסכך על ידי דברים המקבלים טומאה, כגון: לקבוע את הסכך במסמרים לקרשים מתחתיו, או להעמיד אותו על ידי שמניח עליו רשת ברזל, או צינורות מתכת כדי שלא יעוף¹⁸⁷. כאשר אין לו מעמיד אחר אלא מחומרים אלו, ניתן לסמוך על דעת המקלים בדין 'מעמיד'¹⁸⁸. אבל את הקרשים שמתחת לסכך או דבר אחר שהסכך נשען עליו, מותר לכתחילה לחבר לדפנות הסוכה בדבר המקבל טומאה

(כגון מסמרים וכדומה), כיוון שהוא רק 'מעמיד דמעמיד'¹⁸⁹.

יז. יש להניח את הסכך רק לאחר הקמת הדפנות, אחרת הסוכה פסולה¹⁹⁰.

יח. שימוש בפרגולה: בכדי להשתמש בפרגולה לצורך סוכה, יש לבדוק מספר דברים. ראשית, האם לאותם קורות יש את התנאים העיקריים לסכך, והם: 1. רוחב הקורות קטן מ-32 ס"מ. 2. שיהיו יותר קורות ממרווחי אוויר, כדי שהצל יהיה הרוב בסוכה. 3. הקורות אינן צמודות לגמרי זה לזה, כדי שתהיה הסוכה עראית ולא כבית קבע. בנוסף, ישנן בפרגולה מספר בעיות נוספות (עיי' בהערה¹⁹¹), שכדי לפתור אותן צריך

¹⁷⁷ שו"ע תרכ"ז סעיף יח, ועיין משנ"ב ס"ק מט ו-נ', שהביא שיש לחוש למנהג שלא לסכך בנסרים אפילו בפחות מארבעה טפחים. בהרחבות לפני הלכה מסכם היטב את השיטות השונות.

¹⁷⁸ שו"ע תרכ"ז סעיף טו.

¹⁷⁹ שו"ע תרכ"ז סעיפים א-ב.

¹⁸⁰ שו"ע תרכ"ז סעיף יד.

¹⁸¹ שו"ע תרכ"ז סעיף יד.

¹⁸² שו"ע תרל"א סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה-ו.

¹⁸³ שו"ע תרל"א סעיף ג.

¹⁸⁴ שו"ע ורמ"א תרל"א סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג-טז.

¹⁸⁵ שו"ע תרל"א סעיף א, ועיין במשנ"ב ס"ק ג שיש להחמיר בכך ביותר משלושה טפחים.

¹⁸⁶ שו"ע תרל"א סעיף א.

¹⁸⁷ רמ"א תרכ"ז סעיף ז, משנ"ב ס"ק כד, ילקוט יוסף מועדים עמוד 130.

¹⁸⁸ שו"ע תרל"א סעיף ג, משנ"ב ס"ק נט, שער הציון ס.

¹⁸⁹ ילקוט יוסף מועדים עמוד 130, אך לדעת החזו"א הלכות סוכה סימן קמ"ג מעמיד דמעמיד אסור.

¹⁹⁰ רמ"א תרלה, משנ"ב ס"ק י-ה"ב (דעת יחידי) מתיר בדיעבד, 'ילקו"י מועדים עמוד קכה.

¹⁹¹ א. מאחר והפרגולה לרוב לא נעשתה לשם מצוות סוכה אלא לצל בלבד, אז יש לחדש בה משנה, כדן סוכה ישנה המובא בשו"ע תרל"א סעיף א.

ב. לעיתים יש לפרגולה תקרה בלא דפנות, ואם הסכך מונח לפני עשיית הדפנות, עובר על 'תעשה ולא מן העשוי'.

ג. לפעמים קורות הפרגולה העליונות מחוברות למסגרת, ואין באות בפני עצמן, ואז יש בה גדרת תקרת בית, עיין במשנ"ב תרכ"ז ס"ק מט.

ד. קורות הפרגולה מחוזקות בדרך כלל על ידי ברגים או מסמרים ואם ללא הברגים או המסמרים, ינועו או יפלו הקורות ברוח מצויה, הרי יש לה דין 'מעמיד'.

לנקוט בצעדים הבאים: אם אין לפרגולה דפנות: יעמיד את הדפנות, לאחר מכן יסיר את הברגים של הפרגולה, ירים את קורות הגג ויחזיר למקומן ללא הברגים, ואז הסוכה כשרה. כאשר הקורות מיוצבים ביותר גם ללא הברגים, או שאינן מחוברות כלל בברגים, אין צורך להסיר ולהרים את כולם. אלא ירים רק קורה אחת (ברוחב 8 ס"מ). אם יש לפרגולה דפנות: אם ידוע שקורות הגג הונחו בנפרד אחת אחת, אין צורך להרים את כל הקורות, אלא רק קורה אחת כנ"ל. אם הקורות הונחו יחד עם כל המסגרת, צריך להרים את כולם.¹⁹²

יט. החזרת סכך שעף ברוח- בחול המועד- מותר. ביום טוב או בשבת אסור להניח או להחזיר אפילו רק חלק מהסכך, וע"י גוי המשנ"ב מתיר¹⁹³.

כ. הסרת/החזרת קישוטי הסוכה - בימי חול המועד מותר להסיר את הקישוטים, ובלבד שלא יעשה בהם שימוש אחר שאינו לשם סוכה. אך בשבת וביום טוב, בהן קיים איסור מוקצה, לכאורה היה צריך לאסור את טלטול הקישוטים, אך הדבר מותר כיוון שאדם מקצה אותם לצורך המצווה. אמנם הרמ"א מתיר להסיר את הקישוטים בשבת וביום טוב, אפילו אם לא התנה את הדבר בפירוש, מכיוון שבוודאי לכך התכוון. לפיכך, טוב יותר שיתנה בפירוש בעת תליית הקישוטים, אך גם אם לא הותנה הדבר, מותר מן הדין להסירים אפילו בשבת¹⁹⁴. אך זאת בתנאי שהורדת הקישוטים בשבת וביום טוב, אינה כרוכה במלאכות האסורות מן התורה שלא ניתן להימנע מהם- כגון התרת קשרים, והוצאת מסמרים ונעצים וכדומה.

כא. "תעשה ולא מן העשוי" סיכך בענפים המחוברים לקרקע ואחר כך חתך אותם, הסיכוך פסול¹⁹⁵, אלא אם כן חזר וסיכך פעם נוספת לאחר שניענע והגביה אותם אחד אחד¹⁹⁶.

מצות הישיבה בסוכה

כב. כל שבעת ימי החג עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, דהיינו: אוכל, ישן, ודר

בסוכה כדרך שהוא דר בביתו כל השנה¹⁹⁷. כג. גם אם מתפלל ביחידות, יתפלל בתוך הסוכה¹⁹⁸.

כד. אכילת עראי, כגון פירות או דברי מתיקה, מאכלי מזונות וכן לחם הפחות מנפח של 57.6 סמ"ק (-לשיטת הגר"ח נאה), אם לא קבע עליהם סעודה, מותרים לאוכלם גם מחוץ לסוכה. והמחמיר לאוכלם בתוך סוכה הרי זה משובח.

שתייה מותרת מחוץ לסוכה¹⁹⁹. כה. בליל ראשון של חג צריך להתחיל לאכול בסוכה אף בעת ירידת גשמים.

במקרה זה, יש לקדש ולאכול כזית פת (25.6 סמ"ק-לגר"ח נאה) בתוך הסוכה, ואחר כך ימשיך לאכול בתוך הבית, אך לא יברך 'לישב בסוכה' הואיל והדבר נתון במחלוקת, וספק ברכות להקל²⁰⁰.

כו. יש לאכול כאשר ודאי לילה. אם התחיל לאכול לפני צאת הכוכבים, עליו לחזור, אך ללא ברכת לישב בסוכה (אם אכן בירך אותה קודם)²⁰¹.

כז. בליל החג מקדשים ומברכים ארבע ברכות כסדר: 'הגפן', 'מקדש השבת וישראל והזמנים', 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו'²⁰².

כח. אסור לישון חוץ לסוכה אפילו שנת עראי (הרמ"א כאן, מלמד זכות על המקלים לישון מחוץ לסוכה). אם נרדם בטעות מחוץ לסוכה או שנכנס לביתו עקב הגשמים ועדיין לא שכב לישון בבית ופסקו הגשמים, חייב ללכת לסוכה²⁰³.

כט. אם אכל או ישן בסוכה ועקב הגשמים נכנס

192. שו"ע תרלו א משנ"ב ס"ק ה, ילקוט מועדים עמ' 126 ובהערה, תחומין כרך י"ט עמ' 373

193. משנ"ב תרלז ס"ק א

194. שו"ע ורמ"א תרלח ב, משנ"ב ס"ק כד

195. שו"ע תרכט א ומשנ"ב ס"ק א

196. שו"ע תרכז ב, משנ"ב ס"ק יג

197. שו"ע תרלט סעיף א

198. קיצור שולחן ערוך גאנצפריד, קלה א

199. שו"ע תרלט סעיף ב

200. שו"ע תרלט סעיף ה, משנ"ב ס"ק לה

201. רמ"א תרלט סעיף ג, משנ"ב ס"ק כה

202. שו"ע תרמג סעיף א

203. שו"ע ורמ"א תרלט סעיף ב ומשנ"ב ס"ק יא.

לביתו, אינו מחויב לחזור לסוכה כאשר ייפסקו הגשמים²⁰⁴.

הפטורים מהסוכה

כט. נשים פטורות ממצוות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא. השו"ע פסק שלא תברכנה, והרמ"א פסק שכן נוהגות לברך. על כן, נשים מעדות אשכנז תוכלנה לברך 'לישב בסוכה' כאשר תרצנה לאכול בסוכה²⁰⁵.

ל. במידה וירדו גשמים לתוך הסוכה, במידה שמשער שיקלקלו את התבשיל, יש להיכנס לבית, שכן במצב זה פטור מאכילה ושינה בסוכה והנשאר בסוכה במצב של גשמים מרובים 'אינו מקבל שכר ונחשב מן ההדיוטות'²⁰⁶.

לא. חולה אף שאין בו סכנה, אלא חש בכאב ראש או כאב עיניים וכדו', וקשה לו להיות בסוכה, פטור. וכן אדם הזקוק לסיוע מאחרים, אף הוא פטור²⁰⁷.

לב. המצטער פטור מן הסוכה. לכן, כאשר השהייה בסוכה קשה עליו מפני דברים המפריעים לו כגון זבובים ויתושים, רוח חזקה, קור גדול וכיוצא בזה, פטור מן הסוכה²⁰⁸.

לג. הולכי דרכים (לדבר רשות) פטורים מן הסוכה. אמנם בביריתא המופיעה בגמרא, וכן בפוסקים, יש חלוקה בין יום ללילה, אולם הרמ"א פסק: "אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה..."²⁰⁹.

לד. האם לכתחילה מותר לצאת לטיול במקומות שלא ניתן למצוא סוכה? מדברי הפוסקים לעיל נראה שאין מניעה, אולם הרב משה פיינשטיין פסק: "ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לעניות דעתי שאסור, דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין.. הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאתו היה יוצא מביתו."²¹⁰

לה. שומרים פטורים כל זמן שהם עוסקים

בשמירה, בין אם ניידים או נייחים²¹¹. לו. העוסקים במצווה והולכי דרכים, אם מזדמנת להם סוכה ללא כל טורח, צריכים לאכול ולישון בה²¹².

דיני ארבעת המינים

החייבים בארבעת המינים

לו. על כל איש מישראל מוטלת המצווה לטול את ארבעת המינים בברכה, בכל יום משבעת ימי החג²¹³.

לח. נשים פטורות מנטילת לולב, אך אם רוצות יכולות לטול. בנות אשכנז נהגו לברך אם נוטלות, אך נשים ספרדיות נמנעות מלברך²¹⁴.

זמן ומקום המצווה

לט. החיוב מן התורה בנטילת ארבעת המינים הוא ביום הראשון של החג בלבד, וחכמים תיקנו זכר למקדש, שבכל שבעת ימי החג ייטלו את ארבעת המינים²¹⁵.

מ. בשבת אין נוטלים את ארבעת המינים, גם כאשר היום הראשון חל בשבת, שכן חששו חכמים שמא יבוא אדם לטלטל את הלולב ארבע אמות ברשות הרבים, שהוא איסור תורה²¹⁶.

מא. מצוות נטילת לולב היא ביום ולא בלילה, וכל היום כשר לנטילה²¹⁷.

מב. עיקר מצוות הנענוע היא בעת אמירת

204. שו"ע ורמ"א תרלט ז

205. שו"ע תרמג סעיף א, משנ"ב ס"ק א

206. שו"ע ורמ"א תרלט ה-ז. ילקוט יוסף מועדים עמ' 142

207. שו"ע תרמג

208. שו"ע ורמ"א תרמ ד

209. שו"ע ורמ"א תרמ ח

210. שו"ת אגרות משה, אורח חיים ג' סימן צג

211. שו"ע תרמ ט

212. משנ"ב תרמ ט"ק לח

213. שו"ע תרנ"א א ומשנ"ב ס"ק ב.

214. שו"ע תקפג ג, סימן י"ז סעיף ב ומשנ"ב ס"ק ג,

שו"ע תרמ סעיף א, משנ"ב ס"ק א, ילקוט יוסף מועדים עמוד 165.

215. שו"ע תרנח סעיף א, משנ"ב ס"ק א

216. שו"ע ומ"א תרנח ב, משנ"ב ס"ק ב

217. תרנב א, משנ"ב ס"ק ב.

ההלל, ויש שנהגו להדר ולברך קודם לכן על ארבעת המינים בסוכה, ולנענע, ואחר כך לחזור ולנענע בעת אמירת ההלל²¹⁸. מג. אסור לאכול קודם נטילת ארבעת המינים, ואין להקל ללא צורך גדול, אך טעימה מותרת²¹⁹.

נטילת ארבעת המינים

מד. ארבעת המינים הגזולים - פסולים²²⁰. על כן, יש לקנותם רק ממקור מהימן שלא יהיה בהם חשש גזל.

מה. יש ליטול את ארבעת המינים כדרך גדילתם : שעיקרם (דהיינו, החלק המחובר לעץ) כלפי מטה, וראשם כלפי מעלה (באתרוג) פטמתו כלפי מעלה ועוקצו שהוא הצד המחובר לעץ כלפי מטה²²¹). הנוטל שלא כדרך גדילתם, לא יצא ידי חובתו²²².

מו. נוטל לולב ביד ימין ואתרוג בשמאל. אם טעה והיפך, יצא ידי חובה, וישתדל לחזור וליטול כנהוג בלא ברכה²²³.

מז. שדרת הלולב (-הצד החלק) תהיה כלפי פני הנוטל.

מח. יש נוהגים לקשור את ההדסים בצד ימין של שדרת הלולב ואת הערבות בצד שמאל²²⁴.

ויש נוהגים לקשור הדס אחד בימין, אחד בשמאל, ואחד באמצע, וערבה אחת מימין ואחת משמאל²²⁵. ובשני האופנים מקיימים את המצווה למהדרין.

ברכות המצווה

מט. ככל המצוות, יש לברך קודם עשיית המצווה. על כן, על הנוטל לברך קודם שייטול את האתרוג בידו, או שייטול את האתרוג הפוך (כשפיטמתו למטה) וכן יברך, ומיד יהפוך את האתרוג כך שפיטמתו תהיה למעלה, וינענע²²⁶.

נ. מברך "אשר קדשנו... על נטילת לולב". וביום הראשון בו נוטל לולב, מוסיף ומברך 'שהחיינו'. לכן כאשר היום הראשון של חג חל בשבת (שאו אין נוטלין לולב) או מכל סיבה שלא נטל לולב מתחילת החג, יש לברך 'שהחיינו' כשנוטלו לראשונה ביום הראשון שיוכל משאר ימי החג²²⁷.

הלולב

נא. לולב ששדרתו קטנה מארבעה טפחים (32 ס"מ), פסול²²⁸.

נב. צריך ששדרת הלולב תיבלוט מעל ראשי ההדס והערבה לפחות טפח (8 ס"מ)²²⁹

נג. לולב שהוא עקום לאחוריו, לצד השדרה כשר. אך לולב שהוא עקום לצד הקדמי שבו העלים, או לאחד הצדדים - פסול²³⁰.

נד. אם נחלק העלה האמצעי של השדרה (ה'תיומת') לשני חלקים, למנהג האשכנזים הלולב פסול. אך לספרדים אין הלולב נפסל כשנחלק העלה האמצעי, אלא כשנחלקו רוב העלים של הלולב²³¹.

נה. אם נחתך או נסדק ראש הלולב, וכן כאשר ראש השדרה כפוף (לפנים) או שהעלה העליון אינו כפול מתחילת גדילתו- הלולב פסול²³².

האתרוג

נו. אתרוג הקטן משיעור כביצה (57.6 סמ"ק לגרא"ח נאה), פסול.

נז. ניקב האתרוג מצד לצד או נקב שאינו מצד לצד אך הינו בגודל של 2.3 ס"מ (מטבע 'איסר')²³⁴, נימוח כולו, נסדק, נקלף, ניטלה פטמתו או עוקצו- פסול.

נח. אתרוג יבש, עלתה בו חזוית, בעל מראה שחור או לבן, מנומה, תפוח, סרוח, כבוש, מבושל או עגול ככדור - פסול.

ההדס

נט. נאמר בתורה "ולקחתם לכם... ענף עץ עבות", ולמדו חכמים ממה שכתבה התורה שלוש מילים, שיש צורך בשלושה גבעולי הדס לצורך קיום המצווה²³⁵ (ויש שנהגו להוסיף יותר).

ס. הדס שגבעולו קצר משלושה טפחים (24 ס"מ), פסול²³⁶.

סא. יש לחפש אחר הדס שבו כל שלושה עלים יוצאים ממקום אחד, והוא הנקרא 'הדס משולש', ואם רובו משולש אין לפסלו בשל כך. אמנם, הדס שאינו משולש כלל הינו פסול²³⁷.

הערבה

סב. נאמר בתורה: "ולקחתם לכם... וערבי נחל", ולמדו חכמים שיש לקחת שני גבעולי ערבה למצווה זו²³⁸.

סג. ערבה ששדרתה קצרה משלושה טפחים (24 ס"מ) פסולה²³⁹.

סד. הצפצפה (עץ הדומה לערבה) פסולה, ויש להקפיד בסימני הערבה²⁴⁰.

סה. ערבה יבשה, שנחתך ראשה או שנפרצו או נשרו רוב עליה הרי היא פסולה²⁴¹.

הבדלי פסול בין היום הראשון

לימי חול המועד

סו. "ולקחתם לכם ביום הראשון..." מכאן דרשו חכמים שצריך שארבעת המינים יהיו שלמים דווקא ביום הראשון של החג, אך בשאר הימים גם אם אינם שלמים לגמרי במומים המוזכרים לעיל, הינם כשרים²⁴².

סדר הנענועים

סז. לגבי סדר הנענועים קיימות שתי שיטות: א. שיטת השולחן ערוך (וכן נוהגים גם רוב האשכנזים) - מסובבים לצד ימין (בכוון השעון): מזרח (מזרח ממש, לא בכוון ירושלים!), דרום, מערב, צפון, למעלה, למטה.

ב. שיטת האר"י (וכן נוהגים רוב הספרדים וכן החסידים) - דרום, צפון, מזרח, למעלה, למטה, מערב.

סח. היכן מנענעים באמירת הלל?

א. מנהג אשכנז: החזן מנענע פעמיים: "הודו לה' " וב"אמר נא ישראל" והקהל מנענעים ארבע פעמים: בכל "הודו לה'".

החזן והקהל מנענעים פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא", ופעמיים נוספות ב"הודו לה'" שבסוף ההלל.

ב. מנהג ספרד (ואשכנזים חסידים): החזן והקהל מנענעים פעם אחת ב"הודו לה'", פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא" ופעם אחת ב"הודו לה'" שבסוף ההלל.

• חשוב לציין שעיקר הנענוע הוא בזמן הברכה, ואילו בהלל הוא מנהג חכמים. בדיעבד, שינוי בסדר הנענועים אינו מבטל קיום המצווה.

סט. לגבי ברכה על הלולב לנשים ספרדיות - נחלקו הדעות (הרב עובדיה אוסר והרב אליהו מתיר).

דינים נוספים:

א. אין צורך לחפש בזכוית מגדלת פגמים ונקודות, והמדד הוא האם הפגם נראה בעיניים רגילות מהמרחק בו גילים ליטול את האתרוג²⁴⁴.

ב. יש לקנות אתרוג עם הכשר, כדי לוודא שהאתרוג לא מורכב בלימון, בשנות הערלה וכדומה (למעשה כל המינים צריכים הכשר, אך באתרוג יש להקפיד יותר).

235. שו"ע תרנ"א א
236. שו"ע תרנ"א א
237. שו"ע תרמ"ג, ה ומשנ"ב ס"ק יח.
238. שו"ע תרנ"א א ומשנ"ב ס"ק ג.
239. שו"ע תרנ"א א
240. שו"ע תרמ"ז
241. שו"ע תרמ"ב ומשנ"ב ס"ק ח-ט
242. שו"ע תרמ"ה
243. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גולן
244. משנה ברורה תרמ"ט ס"ק מו, ילקוט יוסף מועדים עמ' 156.

218. שו"ע תרנ"ב א, משנ"ב ס"ק ד
219. שו"ע תרנ"ב ב, משנ"ב ס"ק ז, ילקו"י עמוד 165
220. שו"ע תרמ"ט ומשנ"ב ס"ק א
221. משנ"ב תרנ"ב ס"ק יז
222. שו"ע תרנ"ב א, משנ"ב ס"ק טז
223. שו"ע תרנ"ב א, משנ"ב ס"ק טו
224. משנ"ב תרנ"א, ס"ק יב
225. מג"א תרנ"א ד בשם האר"י
226. שו"ע תרנ"א ה, משנ"ב ס"ק כד-כה
227. שו"ע תרנ"א ו, משנ"ב ס"ק כט.
228. שו"ע תרנ"א, משנ"ב ס"ק א-ב
229. שו"ע תרנ"א, משנ"ב ס"ק א-ב
230. שו"ע תרמ"ח
231. שו"ע ורמ"א תרמ"ג ומשנ"ב ס"ק יא-יט.
232. שו"ע ורמ"א תרמ"ג, ז-ז, ט
233. שו"ע ורמ"א תרמ"ח
234. אוצר ההדר לרב ברנר, שער ו סימן ד, סעיף ב.

דיני חול המועד

- מצוות חול המועד
- ע. כשם שמצווה לכבד את השבת ולענגה - כך מצווה לכבד את מועדי ישראל ולענגם, שהרי נצטוונו בהם: "מקראי קודש", ופירשו חז"ל שהכוונה לכבד את המועד בלבד, ולענגו באכילה ושתייה²⁴⁵.
- עא. במהלך ימי חול המועד יש להקפיד ללבוש בגדים נקיים, ולתכחילה יש ללבוש בגדים מיוחדים כשל בגדי שבת²⁴⁶.
- עב. 'ושמחת בחגך' - מצוה מן התורה להיות שמח וטוב לב בימי החג. לפיכך, מצווה לאכול בשר, יין ושאר דברים שמתענגים באכילתם²⁴⁷.
- עג. מצווה לקבוע סעודה על הפת גם בחול המועד בכל יום בבוקר ובערב, אך אין בכך חובה²⁴⁸.
- עד. בברכת המזון מוסיפים 'יעלה ויבוא'. אך אם שכח והתחיל כבר את הברכה הבאה, אינו חוזר²⁴⁹.
- עה. בשחרית, מנחה וערבית מוסיפים בתפילת שמונה עשרה 'יעלה ויבוא'. אם שכח לפני שפסע בסוף תפילת העמידה - חוזר לברכת 'רצה'. אם נזכר לאחר שפסע - חוזר לראש התפילה²⁵⁰.
- עו. בשחרית, לאחר חזרת הש"ץ, אומרים הלל שלם.

איסורי מלאכה

- עז. "... וְקִרְאתָ לְשַׁבֵּת עֲנֵג לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד וְכֹבֵדָתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכָיו... ", דרשו חז"ל "... וְקִרְאתָ לְשַׁבֵּת עֲנֵג " זו שבת בראשית, ... וְכֹבֵדָתוֹ " זה יום טוב, "מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכָיו" זה חולו של מועד ...²⁵¹.
- עח. כדי שלא יהיו ימי חול המועד כשאר ימות החול, נאסרה בהם עשיית חלק מהמלאכות²⁵². חכמים החמירו באיסור זה מאוד ואמרו: "כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה"²⁵³.
- עט. פעולות שגרתיות שאין טורח בעשייתן, כגון דיבור בטלפון, נסיעה ברכב וכדו' מותרות, אפילו אם אינן לצורך החג²⁵⁴.
- פ. כתיבה, מסחר, ושאר המלאכות שיש בהן

- אפילו טורח מועט - אסור לעשותן שלא לצורך החג. אבל אם יש בהן תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו (כגון: פתרון תשבצים), או שקיימת סבירות גבוהה שיהיה צורך בדבר - מותר לעשותן²⁵⁵.
- פא. עשיית מלאכה (שאינה לצורך אוכל נפש²⁵⁶) לצורך המועד מותרת רק כאשר לא התאפשר לעשותה קודם, אבל אם התכוון (לפני כניסת החג) לדחות את ביצוע המלאכה לחול המועד - אסור לו לעשותה²⁵⁷.
- פב. לצורך רבים מותר לעשות מלאכה שאינה דורשת מיומנות, גם כאשר אין בכך תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו²⁵⁸.

245. מכילתא בא פרשה ט, ספרא פרשת אמור פרשתא יב ה-ח, ספרי פרשת פינחס קמז, משנה ברורה תקל ס"ק"א, שער הציון תקל אות ד. מכל מקום מבואר שאין קדושתו חמורה כחג עצמו, שהרי מותר הוא במקצת מלאכות, וגם אין חובה גמורה לכבדו באכילת פת כבשבת ובחג, אלא צריך לקדשו ולכבדו שלא יהיה כימי החול.
246. משנ"ב תקל ס"ק"א, ילקו"י מועדים עמוד תקב.
247. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכות יז-יח, משנ"ב תקבט ס"ק טז.
248. משנ"ב סימן תקל ס"ק"א, וכן משנ"ב תעה ס"ק מה בשם הגר"א ילקו"י מועדים עמוד תקב.
249. שו"ע סימן קפח סעיף ז. אבל אם נזכר לאחר שסיים את ברכת 'בונה ירושלים' אך קודם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', אומר: "ברוך אתה ה' א-לוהינו מלך העולם, שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה" (שולחן ערוך שם). אם נזכר לפני שהזכיר את השם בחתימת ברכת 'בונה ירושלים' - יחזור ל'יעלה ויבוא'. כמו כן, אם עומד אחרי הזכרת השם, ימשיך: "למדני חוקיך", ויחזור ל'יעלה ויבוא' (משנ"ב שם ס"ק כב, ילקו"י מועדים עמוד תמט).
250. שו"ע סימן תצ סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ג
251. ישעיהו פרק נח פסוק יג, ויקרא רבה פרשה לד אות טז.
252. משנ"ב סימן תקל ס"ק"א (ועיין שם שנחלקו הראשונים אם איסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן), ילקו"י מועדים עמוד תקב.
253. מסכת פסחים דף קיח ע"א.
254. משנ"ב סימן תקמ ס"ק"ז.
255. שו"ע סימן תקמא סעיף ה, משנ"ב סימן תקלז ס"ק"א, שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף לד.
256. שו"ע סימן תקלג סעיף א.
257. משנ"ב סימן תקמ ס"ק ט.
258. שו"ע סימן תקמז סעיף ב, משנ"ב ס"ק"א.

- פג. עבודה הדורשת הכשרה או מיומנות (כגון עבודות בינוי²⁵⁹) - אסור לעשותה אפילו לצורך החג, אלא במקרים הבאים:
- הכנת הארוחות לימי החג, וכן תיקון כלי המטבח המשמשים למטרה זו²⁶⁰.
 - עשיית הנדרש לשאר צורכי הגוף²⁶¹, כגון: תיקון המקלחת שישתמשו בה בימי החג.
 - 'דבר האבד' - מניעת נזק כספי או בריאותי, וכן הפסד כספי, או אפילו חשש (סביר) להפסד²⁶².
 - לשימוש הרבים-כאשר הדבר נחוץ בחג עצמו²⁶³.

- פד. תספורת וגילוח, חכמים אסרום אף על פי שהם צורך המועד, כדי שיוזדרזו לעשות זאת לפני החג - לכבוד החג²⁶⁴. האיסור הוא אפילו למי שרגיל להתגלח בכל יום²⁶⁵. פה. כמו כן, אסור חכמים לכבס בחול המועד²⁶⁶ אולם לגהץ - מותר²⁶⁷.
- פו. ניקוי מקומי של כתם - מותר, אם אמנם הבגד התלכלך במהלך החג, או שאין לו בגד אחר (גם אם התלכלך קודם החג)²⁶⁸.
- פז. גרביים ושאר בגדים הרגילים להתלכלך בתדירות גבוהה - מותר לכבסם אם התלכלכו במהלך החג ואין לו אחרים במקומם²⁶⁹. במקרה זה, יש מתירים להכניס למכונת הכביסה גם בגדים נוספים שיוזקק להם במשך החג²⁷⁰.

- פח. אסור לקנות או למכור בחול המועד, אלא דברים שיש בהם צורך במהלך החג²⁷¹, או שנודמנה לו עסקה משתלמת וקשה להשיג כמוה לאחר החג²⁷². ..ומכל מקום צריך להוציא מהן לפחות קצת לצורך שמחת יום טוב²⁷³.

- פט. כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד - אסור לעשותה אף על ידי נכרי²⁷⁴.
- צ. האם צריך סוכה בטויל? למרות שהולכי דרכים פטורים מן הסוכה, כתבו הפוסקים שזהו דווקא להולכים לדברים הנחוצים כצורכי פרנסה. אך לדבר שאין בו צורך ממשי כטויל וכדומה, אינם פטורים בכך ממצוות סוכה. כמו כן, כתבו הפוסקים שמצוות סוכה דומה בזה למצוות ציצית,

שאף על פי שלעיתים אין חיוב בקיום מצווה זו, אי-ך לוותר עליה בזמן שבקלות ניתן לקיימה.²⁷⁵

תפילין

צא. המנהג שאין מניחין תפילין בחול המועד בארץ ישראל, ויש שנהגו להניחם בצינעא וללא ברכה²⁷⁶.

אסרו חג

צב. נהג להוסיף קצת באכילה ושתייה והמנהג לא להתענות ולא להספיד בו²⁷⁷.

259. שו"ע סימן תקמ סעיף א.
260. שו"ע תקלג סעיף א, תקמ סעיף ז-ח, משנ"ב תקמ ס"ק יח וס"ק כו.
261. שו"ע תקמו סעיף ה, ביאור הלכה ד"ה "כל", שמירת שבת כהלכתה פרק סו סעיף כ.
262. שו"ע תקלז סעיף א. עיין שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף טז, וכתב שם שבהגדרת 'טורח גדול', ובהגדרת 'הפסד גדול במיוחד', אין לדין אלא מה שעניו ראות.
263. שו"ע תקמז סעיפים א-ב, משנ"ב ס"ק א-ב.
264. שו"ע סימן תקלא סעיפים ב, משנ"ב ס"ק ג.
265. שמירת שבת כהלכתה סו ס"ק קז, ילקו"י מועדים עמוד תקטז. וראה שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסג שמוכיח שמותר למתגלח תדיר להתגלח בחוה"מ, אך מסכם ש-'איני נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר... והסומך על זה לצורך ייפוי אין למחות בידו ומעצם הדין הוא מותר'.
266. שו"ע סימן תקלד סעיף א.
267. שו"ע רמ"א סימן תקמא סעיף ג. ילקו"י מועדים עמ' תקיח
268. שמירת שבת כהלכתה פרק סו סעיף עב
269. שו"ע רמ"א סימן תקלד סעיף א. ילקו"י מועדים עמ' תקיח
270. שמירת שבת כהלכתה פרק סו הערה רנא.
271. שו"ע תקלט סעיף א, יא
272. שו"ע תקלט סעיף ה וסעיף ט.
273. משנ"ב ס' תקלט ס"ק ה
274. שו"ע תקמג סעיף א
275. ילקו"י מועדים עמ' 147, שו"ת אגרות משה חלק ג סימן צ, הליכות שלמה פרק ט סעיף כא, שש"כ פרק סו סעיף נט, יחווה דעת ג מז באהלה של תורה סימן צג
276. ילקו"י עמ' תקג, ג, שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה קסח
277. רמ"א ס' תכ"ט ב, משנ"ב ס"ק יד.

א. במסכת ראש השנה (דף ד ע"ב) נאמר: "שמיני רגל בפני עצמו הוא." ופירש רש"י: "טעון זמן (ברכת שהחיינו) ורגל לעצמו - שאין שם חג הסוכות עליו." הוסברו הדברים בתוספות (שם): 'רוצה לומר דברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עזרת ולא סוכות'.

ב. על פי האמור לעיל, מברכים 'שהחיינו' בכניסת החג (נשים בהדלקת נרות וגברים בקידוש) (לא כמו ביום השני של ראש השנה שמברכים מספק ועל כן לכתחילה אוכלים פרי חדש או לובשים בגד חדש, ולא כמו בשביעי של פסח שאין מברכים כלל).

בקידוש מזכירים גם את השבת.

ג. מזכירים בתפילה ובברכת המזון "את יום שמיני חג העזרת הזה" או "את יום שמיני עזרת החג הזה", כל אחד לפי הנוסח המקובל בעדתו. מי שהזכיר בטעות "חג הסוכות" חוזר על תפילתו.

ד. אין יושבים בסוכה (חשוב במיוחד לעולים חדשים שהיו רגילים בחול"ל לשבת בסוכה גם בשמיני עזרת).

מי שמסיבה כל שהיא מעוניין לשבת בסוכה, עליו 'לפגום' אותה (על ידי הסרת חלק מהסכך) לפני כניסת החג.

ה. מבחינת הלכה בחג שמיני עזרת, אין הלכות מיוחדות, פרט להלכות הרגילות של יום טוב (שמחת הרגל, צורך אוכל נפש וכו').

ו. בחוץ לארץ שמיני עזרת ושמחת תורה הם שני ימים נפרדים. בארץ (ב"ה) הם יום אחד, ולכן חלק ממנהגי שמחת תורה "מאפילים" על שמיני עזרת.

ז. מוציאים שלשה ספרים לקריאת התורה: בראשון קוראים פרשת "וזאת הברכה" עד "מעונה", בשני - "בראשית- ברא א-לוקים לעשות", ובשלישי - המפטיר בפרשת "פינחס".

ח. אחר קריאת התורה וההפטרה נוהגים האשכנזים לומר "זיכור" (הזכרת נשמות).

ט. לפני תפילת מוסף מכריזים על הגשם. קיימים מנהגים שונים ונוסחים שונים לתפילת הגשם.

י. כתב הרמ"א בסימן תרסט: "וקורין יום טוב

האחרון שמחת תורה, לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה. ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת, כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקוראים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר. עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה, וקורים להם פרשת המלאך הגואל. ובליילה קורים בספר תורה הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו.

יא. על אף שהדברים הובאו ברמ"א, חלק גדול מהמנהגים נהוגים גם בעדות ספרד, פרט לקריאת התורה בליל שמחת תורה. גם מנהג האשכנזים אינו ככתוב ברמ"א, אלא קוראים בפרשת "וזאת הברכה" (שלשה או חמישה קרואים).

יב. ב'משנה ברורה' (ס"ק ו, שם) מובא: 'כתב האליה רבה: מבואר מהפוסקים דיש לשמוח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה ודלא כיש שמכין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתוגה ח"ו. גם מתוך כך מונעין משמחה של מצוה ולכן יש לגעור בהן. גם מהרי"ק בשורש ט' האריך מאוד שלא לבטל שום מנהג שנהגו לכבוד שמחת התורה, עיין שם. ולכן רעה עושין בהרבה מקומות במה שביטלו מקרוב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת תורה אף גם ששמחין בשארי ימים וכל ימיהם כחגים. ובעוונותינו הרבים ביזוי כבוד התורה גרם זה שהתורה מונחת בקרן זוית ואין דורש ואין מבקש ומי יתן ישיב וירחם שבר בית ישראל במהרה בימינו'.

המסקנה היא אפוא: להרבות, ולא לזלזל, בשמחת התורה, אך אסור שהדבר ייעשה תוך פגיעה וגרימת עגמת נפש לאחרים.

²⁷⁸ מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גולן.

יג. על ריבוי השמחה הובא עוד ב'משנה ברורה' (ס"ק יא): "כתב מהרי"ק בשם רב האי גאון בשורש ט': יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה. ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי דוד המלך ע"ה: מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה'. והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה. וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מוקד לפני הספר תורה בכל כוחו".

יד. יש מקומות שנוהגים לקיים הקפות גם בתפילת מנחה (מובא על ידי ר' חיים

ויטאל שכך נהג האר"י), וגם בצאת החג לאחר תפילת ערבית ('הקפות שניות'), והכל לכבוד של תורה ולשמחתה.

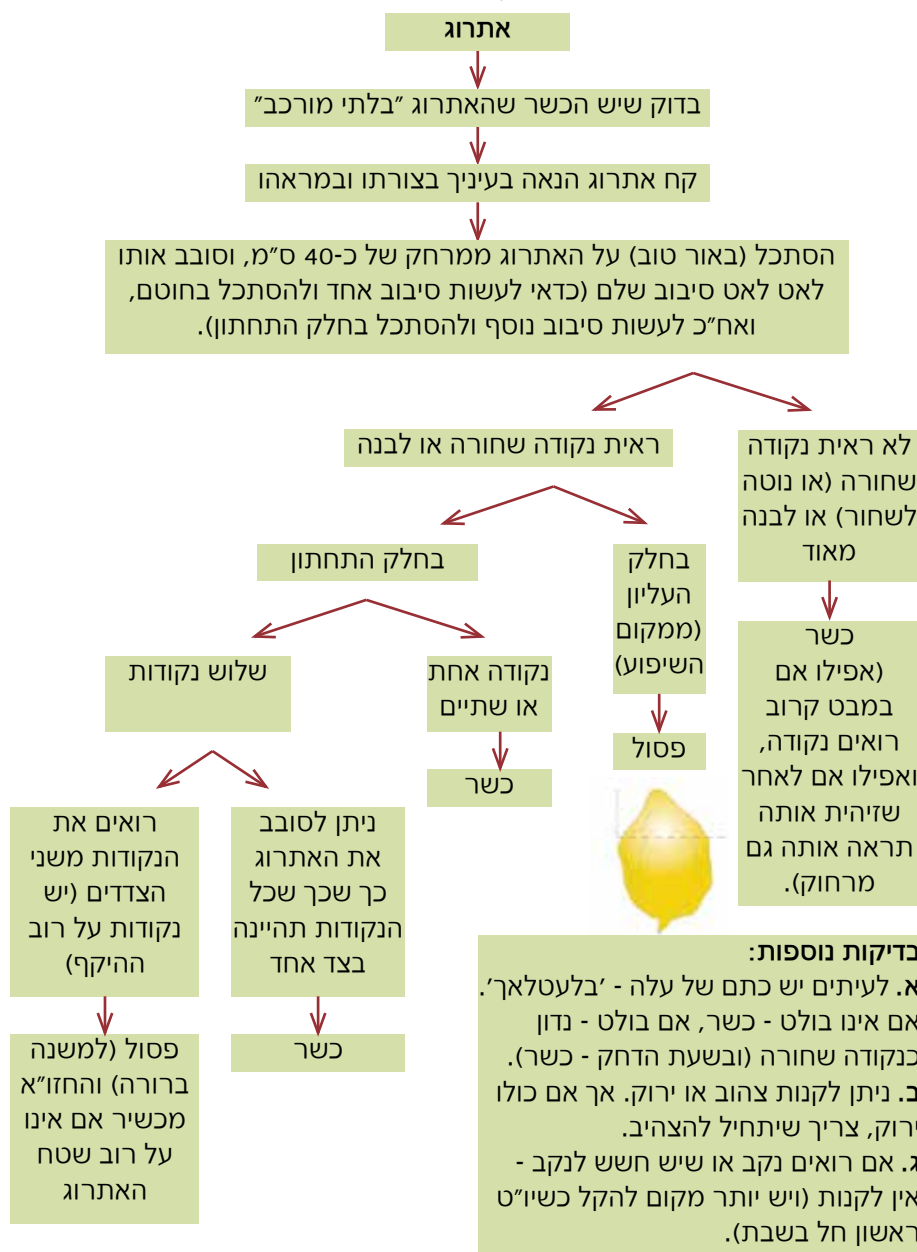
אבלות בחג סוכות

- אבל חייב בסוכה²⁷⁹.
- מובא ברמ"א שאכל על אביו או אמו תוך 12 חודש או על אבלות 'חדשה' על שאר קרובים לא יקיף בלולבו את הבימה בחול המועד, אך בהושענא רבה וביו"ט כן יכול. ויש שכתב שאין לחלק בזה בין אשכנזים לספרדים ויקיף בכל הימים²⁸⁰.

²⁷⁹ שו"ע תרמ ה.

²⁸⁰ גשר החיים פרק כג, ג, ז.

ארבעת המינים

מדריך מהיר לקניית

לוח זמני הלכה באפרת לשנת תשפ"ד

הפרשה	הדלקת נרות	עלות השחר 90 דקות	הנץ החמה	ס"ט מג"א	ס"ט ק"ש	מנחה גדולה	כל המנחה מג"א	כל המנחה ק"ש	שקיעת החמה	צאת השבת/החג/הצום
תענית אסתר י"א אדר ב' (21.3)		4:09	5:40	8:07	8:43	12:16	16:36	16:54	17:53	18:10
ויקרא, זכור י"ג אדר ב' (23.3)	17:34	4:07	5:37	8:06	8:42	12:15	16:36	16:54	17:54	18:29
פורים י"ד אדר ב' (24.3)		4:05	5:36	8:06	8:42	12:15	16:36	16:54	17:55	
צו, פרה כ' אדר ב' (30.3)	18:38	4:57	6:28	9:00	9:37	13:14	17:40	17:58	18:59	19:34
שמיני, החודש כ"ז אדר ב' (6.4)	18:43	4:47	6:19	8:55	9:31	13:12	17:43	18:01	19:03	19:39
תזריע ה' ניסן (13.4)	18:47	4:36	6:11	8:49	9:26	13:11	17:46	18:05	19:08	19:44
מצורע, שבת הגדול י"ב ניסן (20.4)	18:52	4:27	6:03	8:43	9:21	13:09	17:50	18:09	19:13	19:50
פסח ט"ו ניסן (23.4)	18:54	4:22	5:59	8:41	9:19	13:09	17:51	18:10	19:15	19:52
שבת חול המועד י"ט ניסן (27.4)	18:57	4:18	5:55	8:38	9:17	13:09	17:53	18:12	19:18	19:55
שביעי של פסח כ"א ניסן (29.4)	18:59	4:15	5:53	8:37	9:16	13:09	17:54	18:14	19:19	19:57
אחרי מות כ"ז ניסן (4.5)	19:02	4:08	5:48	8:34	9:13	13:08	17:57	18:16	19:23	20:01
קדושים ג' אייר (11.5)	19:07	4:00	5:42	8:30	9:10	13:08	18:01	18:21	19:28	20:06
אמור י' אייר (18.5)	19:12	3:52	5:37	8:27	9:08	13:09	18:05	18:25	19:32	20:12
בהר י"ז אייר (25.5)	19:16	3:46	5:34	8:24	9:06	13:09	18:08	18:29	19:37	20:17
בחוקותי כ"ד אייר (1.6)	19:21	3:41	5:31	8:23	9:06	13:10	18:12	18:32	19:41	20:22
במדבר ב' סיון (8.6)	19:25	3:38	5:29	8:23	9:06	13:12	18:15	18:35	19:45	20:26
שבועות ו' סיון (12.6)	19:27	3:37	5:29	8:23	9:06	13:13	18:16	18:37	19:47	20:27
נשא ט' סיון (15.6)	19:28	3:37	5:29	8:23	9:07	13:13	18:17	18:38	19:48	20:29
בהעלותך ט"ז סיון (22.6)	19:30	3:37	5:30	8:24	9:08	13:15	18:19	18:40	19:50	20:30
שלח כ"ג סיון (29.6)	19:31	3:40	5:32	8:26	9:10	13:16	18:20	18:40	19:51	20:31
קרח ל' סיון (6.7)	19:31	3:43	5:35	8:29	9:12	13:18	18:20	18:40	19:51	20:30
חוקת ז' תמוז (13.7)	19:30	3:48	5:39	8:32	9:14	13:18	18:19	18:39	19:50	20:28
בלק י"ד תמוז (20.7)	19:27	3:55	5:43	8:35	9:16	13:19	18:16	18:36	19:47	20:24
צום י"ז בתמוז י"ז תמוז (23.7)		3:57	5:44	8:36	9:17	13:19	18:16	18:36	19:45	20:03
פינחס כ"א תמוז (27.7)	19:23	4:01	5:47	8:38	9:19	13:19	18:13	18:33	19:43	20:19
מטות-מסעי כ"ח תמוז (3.8)	19:19	4:08	5:52	8:41	9:21	13:18	18:09	18:28	19:38	20:13
דברים ו' אב (10.8)	19:13	4:16	5:56	8:43	9:23	13:17	18:03	18:23	19:32	20:06
תשעה באב ט' אב (13.8)		4:19	5:58	8:44	9:23	13:16	18:01	18:20	19:29	19:55
ואתחנן י"ג אב (17.8)	19:06	4:23	6:01	8:46	9:24	13:15	17:58	18:16	19:25	19:58
עקב כ' אב (24.8)	18:58	4:30	6:05	8:48	9:26	13:13	17:51	18:10	19:17	19:50
ראה כ"ז אב (31.8)	18:50	4:36	6:10	8:50	9:27	13:10	17:44	18:02	19:08	19:41
שופטים ד' אלול (7.9)	18:40	4:42	6:14	8:51	9:28	13:08	17:36	17:54	18:59	19:32
כי תצא י"א אלול (14.9)	18:32	4:47	6:19	8:52	9:28	13:05	17:29	17:46	18:50	19:22
כי תבוא י"ח אלול (21.9)	18:23	4:52	6:23	8:54	9:29	13:02	17:21	17:38	18:41	19:13
נצבים-ויילך כ"ה אלול (28.9)	18:13	4:58	6:27	8:55	9:30	12:59	17:13	17:30	18:32	19:04

הפרשה	הדלקת נרות	עלות השחר 90 דקות	הנץ החמה	ס"ט מג"א	ס"ט ק"ש	מנחה גדולה	כל המנחה מג"א	כל המנחה ק"ש	שקיעת החמה	צאת השבת/החג/הצום
א' ראש השנה א' תשרי (16.9)	18:29	4:49	6:20	8:53	9:29	13:04	17:27	17:45	18:48	19:21
ב' ראש השנה ב' תשרי (17.9)	19:21	4:50	6:20	8:53	9:29	13:03	17:26	17:44	18:46	19:19
צום גדליה ג' תשרי (18.9)		4:50	6:21	8:53	9:29	13:03	17:25	17:43	18:45	19:02
האזינו, שובה ח' תשרי (23.9)	18:20	4:54	6:24	8:54	9:30	13:01	17:19	17:37	18:39	19:11
יום כיפור י' תשרי (25.9)	18:17	4:55	6:25	8:54	9:30	13:00	17:17	17:35	18:36	19:09
סוכות ט"ו תשרי (30.9)	18:11	4:59	6:29	8:55	9:31	12:58	17:12	17:29	18:29	19:02
שמיני עצרת כ"ב תשרי (7.10)	18:02	5:05	6:33	8:56	9:32	12:56	17:04	17:21	18:21	18:53
בראשית כ"ט תשרי (14.10)	17:53	5:10	6:38	8:57	9:33	12:54	16:57	17:14	18:12	18:45
נח ו' חשון (21.10)	17:45	5:15	6:43	8:59	9:35	12:53	16:51	17:07	18:04	18:37
לך לך י"ג חשון (28.10)	17:38	5:19	6:48	9:01	9:37	12:52	16:45	17:01	17:57	18:31
וירא כ' חשון (04.11)	16:32	4:24	5:54	8:03	8:40	11:52	15:40	15:56	16:51	17:25
חיי שרה כ"ז חשון (11.11)	16:27	4:29	6:00	8:06	8:43	11:52	15:36	15:52	16:46	17:20
תולדות ה' כסלו (18.11)	16:23	4:34	6:06	8:09	8:47	11:53	15:33	15:49	16:42	17:17
ויצא י"ב כסלו (25.11)	16:20	4:39	6:12	8:13	8:51	11:55	15:31	15:47	16:40	17:15
וישלח י"ט כסלו (02.12)	16:19	4:44	6:18	8:17	8:55	11:57	15:31	15:47	16:39	17:14
א' חנוכה כ"ה כסלו (08.12)		4:48	6:23	8:21	8:59	12:00	15:32	15:48	16:39	
וישב כ"ז כסלו (09.12)	16:19	4:49	6:23	8:21	8:59	12:00	15:32	15:48	16:39	17:15
מקץ ד' טבת (16.12)	16:21	4:54	6:28	8:25	9:03	12:03	15:34	15:50	16:41	17:17
צום י' בטבת י' טבת (22.12)		4:57	6:32	8:28	9:07	12:07	15:37	15:53	16:43	17:00
ויגש י"א טבת (23.12)	16:23	4:58	6:32	8:28	9:07	12:07	15:37	15:53	16:44	17:20
ויחי י"ח טבת (30.12)	16:28	5:00	6:35	8:31	9:10	12:11	15:41	15:57	16:48	17:24
שמות כ"ה טבת (6.1)	16:33	5:02	6:36	8:34	9:12	12:14	15:46	16:02	16:53	17:29
וארא ז' שבט (13.1)	16:38	5:03	6:36	8:36	9:14	12:17	15:51	16:07	16:59	17:35
בא י' שבט (20.1)	16:45	5:02	6:35	8:36	9:14	12:19	15:57	16:13	17:06	17:40
בשלח י"ז שבט (27.1)	16:51	5:01	6:32	8:36	9:14	12:21	16:02	16:18	17:12	17:46
יתרו כ"ד שבט (3.2)	16:57	4:58	6:28	8:35	9:12	12:22	16:08	16:24	17:18	17:52
משפטים א' אדר א' (10.2)	17:03	4:53	6:23	8:33	9:10	12:23	16:13	16:29	17:24	17:58
תרומה ח' אדר א' (17.2)	17:09	4:47	6:17	8:30	9:07	12:22	16:17	16:34	17:30	18:04
תצוה ט"ז אדר א' (24.2)	17:15	4:41	6:10	8:27	9:03	12:22	16:22	16:38	17:36	18:09
כי תשא כ"ב אדר א' (2.3)	17:19	4:35	6:03	8:22	8:58	12:20	16:26	16:43	17:40	18:14
ויקהל, שקלים כ"ט אדר א' (9.3)	17:24	4:26	5:55	8:17	8:53	12:19	16:30	16:47	17:45	18:19
פקודי ו' אדר ב' (16.3)	17:29	4:16	5:46	8:12	8:48	12:17	16:33	16:50	17:50	18:24

השגחה על ידי המועצה דתית אפרת

(אלול תשפ"ג - אוגוסט 2023)

משגיחים וסלולרי: ר' אריאל פרחי 054-2076467 | ר' שלמה בן דהאן 054-6311065

שם העסק	טלפון	שכונה	סוג הנשואות	משגיח
סוכו/מנוול				
הסופר שלנו (סופר איש הזית)	02-9932518	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
סופר דיל דקל	02-5661595	דקל	רגילה	ר' אריאל פרחי
סופר דיל תמר	052-5814494	תמר	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מחסני השוק (קאופ שופ)	02-9931664	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
שוק העיר	054-8499321	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
פרי לי	02-9933796	דקל א'	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מיטליז אפרת (אטליז)	054-2230745	תאנה	לפי התעודה	ר' אריאל פרחי
מסעדות/בתי קפה/חנויות וכו'				
בייגל קפה	054-7568566	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
פיצה אפרת סנטר	050-6818957	זית	מהדרין	אבישי אדרי ור' שלמה בן דהאן
סוויט	052-8170207	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מבשר	054-914552	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
סגנון אחר ודר דלי - נתנאל פישר	02-9931286	דקל	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פישקו	050-8370356	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פת ומלח	054-5934590	תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
בורגרס בר (בשרי)	02-9931129	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
פיצריה אפרת (חלבי)	02-9931630	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
מעדני צדקיהו	02-5027782	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
ניו דלי NEW DELI	02-9999513	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
הפלאפל של עילאי	052-6312577	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
זידי פיצה (חלבי)	02-9932237	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
בית קפה סקופ (חלבי)	02-9938976	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
סיפתח (עגלת קפה)	052-3089340	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
קצפת	054-5667776	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ניצת הדבדבן	052-6071889	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מאפיית נחמה	054-7969121	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
קייטרינג				
הלת' איט - שרה בלאק	0777932916	תמר	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הסלט של אפרת	052-6071905	רימון	מהדרין	ר' אריאל פרחי
באנקט	050-6970770	תאנה	מהדרין	בעריש קורנבליט ושלמה בן דהאן
סיון קונדיטוריה	050-8763110	גפן	רגילה	ר' אריאל פרחי
פרמייר קייטרינג - שיקמן	050-9456787	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
קייטרינג וסדנאות הלל ריסקין	050-9933985	רימון	מהדרין	ר' אריאל פרחי
ג'וליאנה קייקס	050-7946662	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שונות				
אור תורה - נווה שמואל (ישיבה)	02-5488444	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
חוזה חקלאית	054-5932048	זית	מהדרין	רב איתן וייס
Standing Together (לחיילים)	050-5580822	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
ביג דיל - זית	585710493	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
גדעון עמיר (סדנא)	054-6309379	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ישיבת אורות יהודה	054-7590196	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן

טבילת ערב יום הכיפורים (מיוחדת) לנשים

טבילה זו אינה טבילת מצווה ולכן היא ללא ברכה.

מקווה נשים בזית יהיה פתוח

בערב יום כיפור

יום ראשון ט' תשרי

(24.09.2023)

בין השעות 12:00-14:00

עלות טבילה 30 ₪

יש להגיע לאחר הכנות בבית וכן עם

מגבת אישית.

מקוואות הגברים בערב ראש השנה וערב יום כיפור תשפ"ד

בערב ראש השנה

יום שישי כ"ט אלול

(15.09.2023)

בין השעות 07:00-17:00

בערב יום כיפור

יום ראשון ט' תשרי

(24.09.2023)

בין השעות 07:00-16:30

עלות: 22 ₪

Women's

Mikve on the eve of Yom Kippur

This is not a mitzvah and is therefore without a blessing.

Special for Yom Kippur The women's mikve in The Zayit will be open for women on Sunday the 9 of Tishrei (24.09.2023)

from 12:00 to 14:00

Price: 30 NIS

Please bring your own towel and after preparations at home.

**CHASDEI
EFRAT**

*Opening
the door
to
a new
year*

HELP US HELP THE PEOPLE OF EFRAT

Some of our activities in chasdei Efrat:

- ✓ Helped hundreds of families in Efrat who needed financial assistance.
- ✓ Distribution of food to 50 families a week through our **HAZAN ET HAKOL** program and food pantry, **LORE'S PANTRY**.
- ✓ Our chessed center **BEIT LEORA** has been renovated and expanded and now houses 11 gemachim in the center!
- ✓ A new garden, **JOHNNY'S GARDEN**, was built to host chessed project.

To donate scan the code or browse our website:

www.chasdeiefrat.org

כשרות דוכנים ברחבי אפרת

מנחם אב תשפ"ג

לתושבי אפרת שלום וברכה.

בתקופה האחרונה הולכים ומתרבים במקומות פתוחים שונים ברחבי העיר (רחבת המז"ר, הכניסות לעיר ועוד) דוכני מכירת מזון, נערים המוכרים פירות עונה וכדומה.

נשאלנו אם ניתן לסמוך על כך שהופרשו תרומות ומעשרות מהפירות, ובכלל על כשרות המאכלים.

ברצוננו להדגיש שאין לנו אחריות לכשרות מזון של דוכן שאין לו תעודת כשרות מטעמנו.

על כל קונה מדוכן להיות ערני ולבדוק אם יש בו תעודת כשרות.

מחלקת הכשרות של המועצה הדתית פועלת בכל רחבי העיר, ותשמח להעניק תעודת כשרות לכל דוכן כשר שירצה בכך, לזיכוי תושבי אפרת והסביבה.

מוזמנים ליצור קשר עם הרב איתן וייס, מזכיר המועצה דתית, בטלפון

050-976-1803

בברכה,

בוב לג
יו"ר מועצה דתית

הרב אורי סמט
ממונה כשרות

חסדי אפרת
CHASDEI EFRAT

חסדי אפרת

פּוֹתְחִים
דַּלַּת
לְשֵׁנָה
חֲדָשָׁה

עזרו לנו לעזור לתושבי אפרת!

חלק מהפעילויות שלנו בחסדי אפרת:

- ✓ **עזרה למאות משפחות** באפרת שמצאו עצמן זקוקות לתמיכה כלכלית.
- ✓ **חלוקת מזון** ל-50 משפחות כל שבוע דרך "הזן את הכל" ו"המזווה של לורי".
- ✓ **השלמת שיפוץ והרחבה של בית ליאורה**, מרכז החסד שלנו וכיום שוכנים בו 11 גמחי"ם.
- ✓ **הקמת גינה חדשה, הגינה של יוסף**, שהוקמה במטרה לארח פרויקטים של חסד בחודשי הקיץ.

לתרומה סרקו את הקוד או היכנסו לאתר:

www.chasdeiefrat.org

